

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

FİNANSAL RİSKLERDEN KORUNMA MUHASEBESİ

Yüksek Lisans Tezi

Sinan MERİÇ

145200212

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Y.Ercan ÇALIŞ

İstanbul 2017

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

FİNANSAL RİSKLERDEN KORUNMA MUHASEBESİ

Tezi Hazırlayan: **Sinan MERİÇ**

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak “Finansal Risklerden Korunma Muhasebesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

07.07.2017

Sinan MERİÇ

ONAY

Projemin kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum.

Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

07.07.2016

Sinan MERİÇ

ÖZET

FİNANSAL RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ

Sinan MERİÇ

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Ana Bilim Dalı

Danışman : Doç.Dr. Y.Ercan ÇALIŞ

Temmuz, 2016 80 - Sayfa

Bu çalışmada Türev finansal araçların riskten korunma amaçlı olarak kullanımına, işletmeler açısından riskten korunma amaçlı olarak kullanılmalari halinde kendilerine ve piyasalara ne gibi faydalar sağlayacakları, işletmelerin türev finansal araçlara taraf olmaları durumunda ne gibi yükümlülüklerin altına girdikleri ve bu araçlara taraf olmaları halinde işletmelerin bu araçlardan ne gibi haklar sağlayacaklarına dikkat çekilmektedir. İşletmelerin Türev finansal araç kullanarak gerçekleştirdikleri riskten korunma faaliyetlerinden elde ettikleri kazanç yada kayıplar, riskten korunma muhasebesi esasları açısından ele alınmış, IAS ve IFRS nin Türkiye karşılıkları olan TMS ve TFRS ye göre yeni yayınlanan TDHP Çerçevesinde uygulama esasları anlatılmıştır.

Son Bölümde, riskten korunma muhasebesi ilişkileri olan, gerçeğe uygun değer riskinden korunma, nakit akış riskinden korunma ve yurtdışındaki net yatırım riskinden korunma açısında riskten korunma muhasebesi uygulamaları ele alınarak TMS, TFRS ve yeni TDHP taslağı esaslarına göre anlatılmış ve riskten korunma muhasebe uygulamalarına detaylı şekilde yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Risk, Finansal Risk, Riskten Korunma, Finansal Riskten Korunma Muhasebesi.

ABSTRACT

HEDGE ACCOUNTING

Sinan MERİÇ

Postgraduate Thesis, Department Of Business

Supervisor : Doç.Dr. Y.Ercan ÇALIŞ

July, 2016 80- Page

In this study, the use of derivative financial instruments for risk protection purposes is explained. Advantages that enterprises will be gained to them and their markets if they use the risk protection instruments are provided. Obligations they will enter into and what kind of rights they will gain if they are a party to derivative financial instruments are indicated. The gains or losses on the profits obtained from the hedging activities performed by the enterprises using derivative financial instruments are taken into consideration in terms of the principles of hedge accounting, which is a special accounting field. In accordance with TAS and TFRS which are Turkish equivalents of IAS and IFRS, the principles of implementation in the recently published TDHP Framework are explained.

In the last section, fair value hedging which is risk protection accounting relations is taken into consideration in terms of cash flow hedge and hedge of net investment risk abroad and risk protection accounting applications explained based on TMS, TFRS and new TGHP framework. A new approach has been proposed to be introduced in the future for the hedge accounting applications.

Key Words: Risk, Financial Risk, Hedging, Hedge accounting.

ÖNSÖZ

Sanayi devrimiyle başlayan ve günümüzde zirveye ulaşan piyasaların globalleşerek birbirini daha çok etkileyen ve birbirinden daha çok etkilenen piyasalara dönüşmesi ve bunun neticesinde finansal risk faktörünün ortaya çıkması ve bu faktörün piyasaları etkilemesi ve işletmeleri büyük krizlere sokmasıyla başta sermaye piyasaları olmak üzere, devlet ve çeşitli işletmelerin katkısıyla daha çok finansal riskten korunma amacıyla kullandıkları türev finansal araçlar yakın bir tarihimizde ortaya çıkmıştır. Başta sermaye piyasaları olmak üzere çeşitli piyasalarda sağladığı faydalardan dolayı kullanılmaya başlanmıştır.

Türev Finansal araçların riskten korunma işlemleri ile ilgili olarak etkili ve yoğun bir şekilde kullanılmaya başlaması ile birlikte yasal çerçevesi çizilmiş bir muhasebeleştirme sistemi olmadığından dolayı özellikle riskten korunma amaçlı kullanan türev finansal araçlardan elde edilen kazanç ya da kayıpların nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği konusunda sorunlar ortaya çıkmıştır. Uluslararası anlamda küresel piyasalarda türev finansal araçların riskten korunma amacıyla kullanılmasının ilk yaygınlaştığı dönemlerden itibaren riskten korunma muhasebesine çeşitli düzenlemelerde yer verilmiştir. Ülkemizde riskten korunma muhasebesine ilişkin ilk kapsamlı düzenlemelere, TMS, TFRS ve yeni TDHP taslağının yayınlanması ile birlikte ilk kez yer verilmiştir. Ülkemizde TMS, TFRS ve yeni TDHP taslağı yayınlanmadan önce riskten korunma muhasebesi ile ilgili olarak rehber alınabilecek kaynak olarak sadece uluslararası anlamda yapılan düzenlemeler ile bu düzenlemeler esas alınarak yapılmış olan akademik çalışmalar bulunmaktadır.

Günümüze kadar finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili olarak uluslararası düzenlemeler esas alınarak hazırlanan ve nazım hesaplarda takip edilen ve farklı ilkeler esas alınarak uygulanan çok başlı muhasebe uygulamaları bulunmaktadır. Bu çalışmada riskten korunma muhasebesinin işletmeler açısından faydaları ele alınmış olup ayrıca, TMS/TFRS ve yeni TDHP taslağı esas alınarak riskten korunma muhasebesi uygulamalarının nasıl muhasebeleştirileceği örnek uygulamalarla kapsamlı olarak ele alınmıştır.

Çalışmamın her aşamasında ve safhasında bana yol gösteren, her zaman destek olan danışmanım Doç.Dr.Y.Ercan ÇALIŞ'a, çalışmam boyunca yardım ve desteklerini esirgemeyen, Aileme ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

İstanbul, 2017

Sinan MERİÇ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET -----	I
ABSTRACT -----	II
ÖNSÖZ -----	III
KISALTMALAR LİSTESİ -----	VIII
GİRİŞ-----	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL RİSKTEN KORUNMA YÖNTEMLERİ VE FİNANSAL RİSK KAVRAMI

1.1.Finansal Riskin Tanımı Ve Finansal Risk Yönetimi-----	3
1.2.Finansal Riskin Sınıflandırılması-----	6
1.2.1.Sistemik Risk-----	7
1.2.2.Sistemik Olmayan Risk-----	7
1.2.3.Finansal Risk-----	7
1.3.Riskten Korunma Yöntemleri-----	9
1.3.1.Aktif Pasif Yönetimi-----	9
1.3.2.Sigortalar-----	9
1.3.3.Türev Ürün Sözleşmeleri-----	10
1.3.3.1.Opsiyon Sözleşmeleri-----	11
1.3.3.2.Futures Sözleşmeleri-----	16
1.3.3.3. Alivre Sözleşme (Forward) -----	18

1.3.3.4.Swap Sözleşmeleri-----	19
--------------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

FINANSAL RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ VE FINANSAL RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİNİN FINANSAL TABLOLARDA RAPORLANMASI

2.1.Finansal Riskten Korunma Muhasebesi-----	21
2.2.Finansal riskten korunma Muhasebesinin Türleri-----	25
2.2.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Muhasebesi-----	26
2.2.2.Nakit Akış Riskinden Korunma Muhasebesi-----	31
2.2.3.Yurt Dışındaki Firmada Bulunan Net Yatırım Riskinden Korunma Muhasebesi-----	34
2.3.Finansal Riskten Korunma Muhasebesinin Şartları-----	37
2.4 Finansal Riskten Korunma Araçlarının Türk Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu-----	38
2.5. Finansal riskten korunma Muhasebesinin TMS/TFRS Kapsamında Muhasebeleştirilmesi-----	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FINANSAL RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ UYGULAMALARI

3.1. Finansal Riskten Korunma Muhasebesi İle İlgili Literatür Taraması -----	48
3.2. Finansal Riskten Korunma Muhasebesinin Uygulanması-----	50
3.2.1 Finansal Riskten Korunma Muhasebesi İle İlgili Hesaplar -----	50

3.2.1.1 116 Türev Finansal Varlıklar-----	50
3.2.1.2 227 Türev Finansal Varlıklar-----	50
3.2.1.3 307 Türev Finansal Borçlar-----	52
3.2.1.4 407 Türev Finansal Borçlar-----	53
3.2.1.5 648 Türev Finansal Araç Karları-----	53
3.2.1.6 667 Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Karları-----	54
3.2.1.7 562 Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları---	54
3.2.1.8. 658 Türev Finansal Araç Zararları-----	55
3.2.1.9 667 Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Zararları-----	55
3.2.2. Finansal Riskten Korunma Muhasebesinin Uygulama Örnekleri-----	56
SONUÇ	77
KAYNAKÇA	81

KISALTMALAR LİSTESİ

TMS : Türkiye Muhasebe Standartları

TFRS : Türkiye Finansal Raporlama Standartları

TDHP : Tek Düzen Hesap Planı

BİST : Borsa İstanbul

GVK : Gelir Vergisi Kanunu

KVK : Kurumlar Vergisi Kanun

IAS: International Accounting Standards

IFRS: International Financial Reporting Standards

GİRİŞ

Finansal riskten korunma muhasebesi türev finansal araçların gelişmesiyle ve riskten korunma amacıyla etkin ve yoğun olarak kullanılmaları ile ortaya çıkmış özel bir muhasebe dalıdır. Finansal riskten korunma muhasebesi ile korunulan finansal risklerden ortaya çıkan kayıp ve kazançların ölçümü yapılarak muhasebeleştirilmektedir. Finansal riskten korunma muhasebesi normal muhasebe ilke ve uygulamalarının yetersiz kaldığı riskten korunma işlemleri sonucunda ortaya çıkan kayıp ya da kazançları muhasebeleştirilebilmek için geliştirilmiş bir muhasebe dalıdır. Bu çalışmanın amacı riskten korunma işlemleri sonucunda ortaya çıkan korunma aracından ve korunan kalemden kaynaklı kazanç ve kayıpların, TMS, TFRS ve Yeni TDHP taslağı kullanılarak nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini uygulamalarla ortaya koymak ve finansal riskten korunma muhasebesinin yarar ve sakıncalarını açıklamaktır.

Finansal riskten korunma muhasebesinin konusunu türev vb. finansal araçlar kullanılarak yapılan riskten korunma işlemleri oluşturmaktadır. Riskten korunma amaçlı olarak çoğunlukla kullanılan türev finansal araçlar futures, opsiyon, forward ve swapdır. Bu türev finansal araçlardan futures ve opsiyon organize borsalarda forward ve swap organize olmayan borsalarda kullanılmaktadır. Riskten korunma işlemleri, organize ya da organize olmayan bir borsadan bir türev finansal araca taraf olarak gerçekleştirilebileceği gibi bir işletmenin gelecekte mamul satın alacağı başka bir işletme ile geleceğe yönelik bir sözleşme imzalayarak fiyat miktar gibi özellikleri bugünden sabitlemesi şeklinde de gerçekleşebilmektedir. İşletmenin yaptığı başka yatırımlardan ve faaliyetlerden elde ettiği gelirleri, zararları sonuçlanan işlem ve faaliyetlerine transfer etmesiyle de gerçekleşen riskten korunma işlemlerini kullanan işletmeler bulunmaktadır. Korunma işlemi ne olursa olsun burada finansal riskten korunma muhasebesinin konusuna giren korunma işlemlerinin temel noktası TMS ve TFRS esaslarına göre gerçekleşmesi ve koruyan işlem faaliyet ya da araçtan kaynaklı kazancın, korunan kalemden meydana gelen riski bertaraf etmede oldukça etkin olmasıdır. Bu söz konusu esasların gerçekleşmesi halinde riskten korunma muhasebesi uygulamaları gerçekleşebilmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde risk, risk yönetimi ve ilgili kavramlar açıklanmıştır. Finansal risklerin finansal riskten korunma muhasebesi açısından önemine vurgu yapıldıktan sonra finansal riskten korunma araçlarında kullanılan türev finansal araçlar ayıntılı olarak açıklanmıştır. İkinci bölümde de finansal riskten korunma muhasebesi, koşulları ve türk vergi kanunları karşısındaki durumu detaylı şekilde anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde ise ülkemizde finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili olarak yayınlanmış en kapsamlı düzenlemeler olan ve birbiriyle uyumlu olan TMS, TFRS ve TDHP taslağı çerçevesinde riskten korunma muhasebesi ile ilgili uygulamalara yer verilmiştir. Finansal riskten korunma uygulamalarına yer verilirken riskten korunma ilişkilerine göre uygulama örneklerine yer verilmiş ve her riskten korunma aracına yönelik yöntemler gösterilmiş ve bu yöntemlerle ilgili açıklamalara detaylı şekilde yer verilmiştir.

1.BÖLÜM

FİNANSAL RİSKTEN KORUNMA YÖNTEMLERİ VE FİNANSAL RİSK KAVRAMI VE YÖNETİMİ

Her işletmenin en temel amacı kar maksimizasyonunu en üst seviyeye çıkartarak piyasa değerini arttırmak ve sonsuz olduğu varsayılan yaşamını devam ettirmektir. İşletmenin faaliyetlerini kısıtlayan ve karlılığına etki eden bir takım tehdit ya da olumsuz durumlarla işletmeler günümüz piyasa koşullarında eskisine göre daha fazla karşılaşmaktadırlar. Bu tehdit ve olumsuz durumların başında finansal riskler gelmektedir. Günümüzde gerek ulusal gerekse uluslararası piyasalarda ülkelerin uyguladığı politikalarla paranın serbest dolaşımının önündeki engellerin kalkması ile birlikte ortaya çıkan rekabetçi ortamda işletmeler risklerle daha çok karşılaşmaya başlamışlardır. Bu riskler eskisine nazaran daha büyük boyutta ve daha hızlı gelişen riskler olduğundan dolayı işletmeler bu riskleri gerçek anlamda tanımlama ve etkisini azaltma gereği hissetmişler ve riskleri önlemekle ilgili ciddi çalışmalar başlatmışlardır. Birçok işletmenin bu doğrultuda çalışmalar başlatmasıyla ekonomik yaşamımıza finansal risk yönetimi kavramı girmiş ve hergeçen gün oldukça geliştirilmiştir. Bunun neticesinde çeşitli finansal risklerden korunma araçları geliştirilmiş ve iş hayatında kullanılmaya başlanmıştır.

1.1. Finansal Riskin Tanımı Ve Finansal Risk Yönetimi

Risk kelime anlamı olarak Latinceye Arapçadan geçen “riziko” sözcüğünden gelmektedir. Rastlantısal olarak karşılaşılan ve gerçekleştiği durumda kişilere ya da gruplara zararlı sonuçlar doğurabilecek şeyler anlamına gelmektedir. (Küçükkaya, 2011: 81) Risk bir olayın gerçekleşebilme ihtimali ve olaydan etkilenme olasılığı olarak tanımlanmaktadır. Genellikle risk olumsuz bir durum ya da tehlike olarak değerlendirilir. (Risk nedir? Anonim) Risk bir çeşit belirsizlik ve bu belirsizliğin sonunda meydana gelen olumsuz bir durumdur. Risk olasılıkla da açıklanabilmektedir olasılık olarak düşünüldüğünde risk; herhangi bir durumda istenmeyen olayların gerçekleşme oranıdır. Karar ve planlama safhasında netice tam olarak belirlenemediğinden ötürü, kayıp yani risk matematiksel olarak belirlenip daha sağlıklı bir karar vermeye çalışılır. Risk her zaman, her yerde ve her faaliyetin içinde bulunabilen bireyleri, her türlü örgütleri, hükümetleri, yasal

politik ve ekonomik hayatı çevreleyen ve yakından ilgilendirilen yapısına göre gerek iç gereksede dış bir unsur olarak tanımlanabilir. (Küçükkaya, 2011: 82)

Risk beklenen faaliyetlerden ortaya çıkan ya da çıkabilecek değerlerin olasılık dağılımlarının, nicel olarak ölçülebildiği başka yatırım seçeneklerinin sonuçları ve beklenen değerleri ile karşılaştırılabildiği durumu ifade etmektedir.(Parlakkaya, 2003: 5)

Gerek işletmeler açısından düşünüldüğünde gereksede bireyler açısından düşünüldüğünde gelecek hep bir belirsizlik taşımaktadır. Risk kazanma ya da kaybetmedeki belirsizlik derecesidir. Risk belirsizlik olduğu için gelecekte ortaya çıkması istenmeyen bir olayın gerçekleşme olasılığıdır. Söz konusu riskin düşük oranda da olsa gerçekleşmesi, katlanılması güç sonuçlara yol açabilir. Bu yüzden gelecek ile ilgili kararlar alınırken risk faktörü iyi hesaplanmalı işletmenin stratejik planları ona göre yapılmalıdır. Belirsizlik, risk ve fırsat birbirine yakın kavramlardır fakat aynı kavramlar değildir. Gelecek ile ilgili kesin olarak kestirilemeyen durumlar belirsizliği ifade etmektedir. Belirsizlik içerisinde faydalı olma olasılığı yüksek olan unsurlar fırsat olarak değerlendirilirken, belirsizlik içerisinde faydalı olmayan ve zararlı sonuçlara yol açabilecek unsurlar ise risk olarak değerlendirilmektedir. (Küçükkaya, 2011: S.82)

Finansal açıdan risk, işletmenin finansal faaliyetlerinde ve para akışlarında planlanan ve beklenen herhangi bir durumun meydana gelmesinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumları ifade etmektedir. (Parlakkaya, 2003: 5) Finansal açıdan riskin tanımı işletmeden işletmeye değişmektedir. Çünkü her işletmenin faaliyet gösterdiği sektör ve o sektörün dinamikleri farklı olabileceğinden dolayı bir işletme için risk olabilecek bir unsur farklı bir sektörde faaliyet gösteren başka bir işletme için risk olmayabilir. Bu açıdan finansal olarak ve teknik olarak tam manasıyla açık ve doğru bir finansal risk tanımı yapılabilmesi için o işletmenin faaliyet gösterdiği sektörün ve finansal faaliyetlerinin iyi tanımlanması gerekir. Çünkü işletmenin maruz kaldığı riskler, diskorsu bir şekilde tanımlanmadan risklere karşı alınacak tedbirler yarar sağlamamaktadır. Çalışmamızda daha çok işletmeden işletmeye değişmeyen genel finansal risk tanımları üzerinde duracağız.

Finansal risk piyasa fiyatlarının dalgalanması sonucu mevcut yatırımların işletme yükümlülüklerinin ve taahhütlerinin ya da kar beklenen faaliyetlerin

getirisinin ve piyasa fiyatlarının değişmesi ile karşı karşıya kalınacağı olumsuz durumlardır. (Parlakkaya, 2003: 31) Finansal risk işletmenin finansal pozisyonlarında ve finansal tercihlerinin sonuçlarında ortaya çıkabilecek tehlikeli durumu ihtiva eder. (Risk Yönetimi, Anonim) Finansal risk işletmenin aktif pasif dengesini bozabilecek, işletmenin öz sermayesin de bir azalışa neden olabilecek nakit akış hızını düşürebilecek, her türlü olumsuz pozisyonudur. Finansal risk dalgalanmaları önceden tahmin edilemeyen “risk faktörleri” dediğimiz değişkenlerin değişimleri sonucunda varlıklarımızda olumsuz sonuçlar doğurabilme olasılığıdır. Bu risk faktörleri hisse senedi fiyatlarının düşmesi sonucunda yatırım portföyünde meydana gelebilecek değer düşüşünden, kur farkına kadar geniş bir yelpazede finansal risk yaratabilecek olumsuzlukları kapsamaktadır. Hisse senedi fiyatı dalgalanmalarını, kur farkını, faiz dalgalanmalarını, gerçeğe uygun değer riskini ve nakit akış risklerini, finansal risk faktörlerine örnek verebiliriz. (Önortaç, 2006: 7)

Finansal riskle ilgili en önemli konulardan bir tanesi de “exposure” yani, finansal riskin konusu kavramıdır. Bir finansal riskten söz edebilmek için öncelikle risk diye nitelendirilebilecek bir risk konusu olmalıdır. Finansal riskte yok edilmek ya da azaltılmak istenen riskin konusudur. İşletmeler finansal risklere tedbir alabilmek için öncelikle riskin konusunu belirlemelidirler. Örnek vermek gerekirse risk konusu kur farkı ya da faiz oranı olabilir. Finansal risk konusuna korunmak istenilen risk türü de diyebiliriz. (Parlakkaya, 2003: 95) Finansal risklerin normal risklere göre bir farkı bulunmaktadır diğer risklerin iki türü varken finansal risklerin üç türü bulunmaktadır. Bunlar; zarara uğrama ihtimali olan riskler, zarara uğrama ihtimali olmayan riskler ve kazanç elde edilebilecek risklerdir. (Parlakkaya, 2003: 95) Finansal risklerin işletmenin karlılığını artırabilecek ve işletmeye değer sağlayabilecek yönleride bulunmaktadır. Bilinenin ve genel kanının aksine risk her zaman zararı, olumsuz durumu ya da tehlikeyle karşılaşma olasılığını ifade etmez. Finansal riskler doğru yönetildiği takdirde işletmenin karlılığına katkı sağlayabilecek yönleride bulunmaktadır. Bu da ancak etkin bir risk yönetimi ile mümkün olabilmektedir.

Bir risk ile karşılaşıldığında, karşılaşılan riskin tam olarak nasıl bir risk olduğunun anlaşılması etkin bir finansal risk yönetimi ile sağlanabilmektedir. Günümüzde birçok işletmede, özellikle borsalarda ve çeşitli finans

piyasalarında sürekli olarak yoğun finansal işlem yapan işletmelerde risk yönetim birimi bulunmaktadır. Bunlara yatırım kuruluşlarını ve bankaları örnek olarak verebiliriz. Bu birimlerin görevi risk yönetimi yaparak, özelliklede finansal riskler olmak üzere işletmenin karşılaşılabileceği riskleri belirlemek ve bu risklere karşı tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Finansal risk yönetimi; işletmelerin çeşitli faaliyetlerinde üstlenilen tehlike düzeyini en düşük seviyede tutarak işletmenin karşılaşılabileceği olumsuz durumları azaltır. (Akçay, Bolgün, 2003: 14) Bir risk ile karşılaşıldığında karşılaşılan riskin tam olarak nasıl bir risk olduğunun anlaşılması etkin bir finansal risk yönetimi ile olmaktadır. İşletmelerde riskler iç içe geçmiş olabilir. Bu nedenle bir işletmedeki finansal risklerin hepsi bir arada değerlendirilmedikçe farklı yöntemler ve yaklaşımlar ile ölçülse bile riskin büyüklüğünü, gerçekten görmek ve riski yönetmek mümkün olmaz. (Akçay, Bolgün, 2003: 43) Bir işletmede riskten bahsedilebilmesi için öncelikle riskin tespit edilmesi gerekmektedir. Yapılan faaliyet ile ilgili risk mevcudiyeti, riske açık olma ve riske maruz kalma gibi ihtimaller belirlendikten sonra risk tespit edilebilir. Aksi halde işletmede finansal riskten bahsedilemez. Bu ölçümler yapılmadan, her olumsuz durum risk olarak algılanırsa işletmelerin moral gücü boşa harcanacaktır ve personel gerçek bir risk karşısında gerekli performansı gösteremeyecektir. (Parlakkaya, 2003: 95) Kazanç elde edilebilecek risklerin etkin yönetilmesiyle işletme açısından rekabetçi bir avantaj stratejisi yaratılabilir. Bu da ancak işletmelerde uygulanmaya konulan etkin bir risk yönetimiyle ve bunun için kullanılan riskten korunma araçlarıyla (Futures, opsiyon swap forward) mümkün olabilir.

1.2. Finansal Riskin Sınıflandırılması

Riskler işletmelerin kontrol edebilmesi, yönetebilmesi ve kısıtlayabilmesi durumuna göre iki ana gruba ayrılmaktadır. İşletmenin yönetebileceği riskler “sistemik olmayan riskler”, yönetilme olanağı olmayan riskler ise “sistemik riskler” olarak ifade edilmektedir. Her iki risk gurubu da işletmenin toplam riskini oluşturmaktadır.(Parlakkaya,2003: 28)

Bir işletmenin temel amacı kar maksimizasyonu ve sonsuz olan yaşamının devamlılığı olduğu için dolaylı, dolaysız, uzun veya kısa vadede tesir edecek her risk işletme için tehlike arz edmektedir. Ancak çalışmamızın temel konusu

finansal risklerden korunma muhasebesi oluşturduğu için ve finansal risklerden korunma muhasebesi de direk olarak para ile ifade edilebilen (finansal) risk gruplarıyla ilgili olduğundan dolayı finansal risklerden korunma muhasebesi için “finansal riskler” daha çok önem arz etmektedir.

1.2.1 Sistematik Risk

İşletmenin de bir parçası olduğu işletmeyi çevreleyen yasal, sosyal, politik ve ekonomik gibi faktörlerin değişmesiyle meydana gelen finans piyasalarını, reel piyasaları ve tüm ekonomik sistemi, etkileyen risk türüdür. (Türel, 2008: 6) Sistematik risk bütün risklerin toplamıdır ve işletmenin kendisinden ziyade bütünüyle dış nedenlerden meydana gelen ve aynı zamanda da diğer işletmeleri ve piyasaları etkileyen risk türüdür. (Yenilmez, 2015: 4)

1.2.2. Sistematik Olmayan Riskler

Sistematik olmayan risk işletmeye özgü, işletmenin kontrol altına alabileceği sektörden ve işletmeden kaynaklanan risklerdir. Her işletme kendi özelliklerini göz önünde tutarak sistematik olmayan risklerini belirlemeli ve etkisini azaltıcı tedbirler almalıdır. (Türel, 2008: 8)

1.2.3. Finansal Riskler

Finansal riskler şu şekilde sınıflandırılabilir; emtia riski, enflasyon riski, operasyonel risk, sistematik risk, likidite riski, kredi riski, döviz riski, faiz riski ve endeks riski.

Likidite Riski; likidite bir işletmenin finansal yükümlülüklerini istediği zaman yerine getirebilecek güç ve yetenekte olmasıdır. Likidite riski ise işletmeye giren para miktarı ve çıkan para miktarı arasındaki dengenin taşıdığı belirsizliktir. Yani likidite riski elde bulunan değer istenildiği anda nakite çevirilememesini, değerinin altında satılabilmesi ihtimalini göstermektedir. (Akdemir, : 3)

İşletme varlıklarının vade sürelerinin, işletme yükümlülüklerinin vade süresinden daha fazla olduğu durumlarda işletmenin bu riskle karşılaşma olasılığı artmaktadır. (Yenilmez, 2015: 7) Bu yüzden işletmeler varlıklarının vadelerini mümkün olduğunca kısaltıp, nakit dönüş hızını artırmaya çalışırlarsa bu riske yakalanmama olasılıkları artmaktadır.

Kredi riski; bir işletmenin kendisine borcu olan bir muhatabının, yükümlülüklerini yerine getirememesi ihtimalinin oluştuğunda ortaya çıkan bir risk türüdür. (Türkiye Bankalar Birliği, 1999: 2)

Kredi riski, borçlu gerçek ya da tüzel bir kişinin anlaşma koşullarına göre istenilen zamanda borcun anapara ve faizlerini ödeyememesini, yükümlülüklerini yerine getirememesini, temerrüde düşmesini ifade etmektedir. İşletme açısından borçlunun temerrüde düşme riski, kredi riskini doğurabilir. İşletmeler bu riskten korunmak için bazı tedbirler alabilirler. Bu tedbirler anlaşma yapılmadan önce uygulanmaya başlanırsa daha etkili olmaktadır. Alacaklı pozisyonunda olacak olan işletme, karşı tarafın finansal yükümlülüklerini yerine getirebilecek durumda olup olmadığını anlamak için bir takım araştırmalar yapabilir, teminat isteyebilir. Kredi türevleri gibi riski transfer eden araçlardan yararlanabilir.

Döviz kuru riski; çeşitli sebeplerden dolayı piyasaların dalgalanması sonucunda, ülke ulusal parasının döviz karşısında değerinin düşmesi ve döviz cinsinden gelir gider dengesinin bozulması riskidir. Finansal açıdan kur riski yurt dışındaki bir işlemin değerindeki kar ya da zarardır. (Yenilmez, 2015: 8)

Döviz kuru riskine, ulusal para ve yabancı paranın birbiriyle değiştirme oranı riski de denilmektedir. İşletme açısından ise bilançonun aktifinde ve pasifinde aynı oranda ve cinsten döviz olmaması sebebiyle zarara uğraması durumudur. İşletme etkin bir risk yönetimi yapması durumunda döviz kuru riskinden korunabilir. İşletmeler finansal riskten korunma aracı olarak kullanılan bir türev ürün olan forward sözleşmesiyle de, döviz kuru riskinden etkin olarak korunabilirler. (İşleyen, 2011: 179)

Faiz oranı riski; piyasa koşullarında faiz oranlarındaki dalgalanmalar neticesinde işletmenin faizli işlemlerinde beklenilmeyen bir zararın meydana gelmesidir. Faiz oranı riski faiz maliyetinin yükselmesi, kredi ve yatırım gelirlerinin azalması, şeklinde görülebilmektedir. (Parlakkaya, 2003: 25) Faiz riski sadece piyasadaki faiz değişimlerinden kaynaklanmayabilir. İşletmenin bilançosundaki varlık ve borç dengesizliğine de oluşabilmektedir. (Aloğlu, : 33)

Endeks Riski; Endeks belirli bir zaman aralığında, içinde birden fazla verinin bulunduğu ortamda fiyat, maliyet ve performans gibi ölçekleri belirlemek için

kullanılan ekonomik göstergelerdir. (Endeks nedir? Hisse ve Borsa Endeksleri, Anonim) Endeks riski ise çeşitli borsalarda işlem gören hisse senedi fiyatlarının çeşitli piyasa hareketlerinden dolayı olumsuz yönde etkilenecek ilgili işletmeler ve piyasa katılımcıları açısından olumsuz bir durum meydana getirmesidir. (Yenilmez, 2015: 9)

Piyasalarda bir takım nedenlerden dolayı oluşan dalgalanmalardan dolayı faiz oranlarının ve döviz kurlarının değişmesi sonucu işletmelerin yaptığı yatırımlardan beklenen getirinin elde edilememesi riskidir. Bu dalgalanmalar faiz riski, likidite riski ve bazı yükümlülüklerin yerine getirilememesi gibi risklere neden olabilir. (Risk nedir? Türleri nelerdir?, Anonim.)

1.3.Riskten Korunma Yöntemleri

1.3.1.Aktif Pasif Yönetimi

Aktif pasif yönetimi, işletmelerin bilançolarının incelenerek, işletmenin risklerini azaltacak ve fırsatları değerlendirecek şekilde yönetilip, işletme karlılığının olabildiğince yükseltilmesi çalışmalarıdır. Bu bilanço çalışmaları yapılırken likidite, kur, kredi, faiz ve sermaye yeterliliği gibi risk faktörleri incelenmektedir. Çeşitli modeller ve analiz teknikleri kullanarak işletmenin finansman durumu hakkında bir takım veriler elde edilmektedir. İşletme elde edilen bu verileri göz önünde tutarak bir takım tedbirler almaktadır ve risklerini yönetmektedir. Vade, fiyat, miktar gibi parametreler dengede tutulmaktadır. (Fırat, 2008)

Bankalar, yapıları gereği faiz faktörüne endeksli işlem yaptıklarından dolayı, risk yönetimine daha çok önem vermektedirler. Faiz oranlarında meydana gelen değişiklikleri, riskli durumları bankalar aktif pasif yönetimi ve riskten korunma yöntemleri kullanarak yönetmeye çalışmaktadırlar.

1.3.2. Sigorta

Sigorta, aynı muhtemel zarara uğrayabilecek kişilerin veya grupların birbirinden bağımsız olarak sigorta hizmeti veren bir kuruluş ile belli bir prim karşılığında öngörülen riskin gerçekleşmesi halinde zararın maddi olarak karşılanması esaslı üzerinde anlaştıkları bir çeşit riskten korunma yöntemidir.

Sigorta ile riskten korunma sisteminde, sigorta hizmeti veren kuruluş öngörülen risklerden birinin gerçekleşmesi halinde müşterilerinden topladığı primler ile riski karşılamaktadır. Bu durum sigorta katılımcılarından birinin riske uğraması durumunda, riske uğrayan katılımcının riskinin diğerleri arasında paylaşılarak riskin transfer edilmesi durumunu meydana getirmektedir. (Akça, 2010)

Sigorta yöntemi bireylerde, riskleri öngörülebilir faaliyetleri stabil işletmelerde ve deprem, sel, yangın, ölüm gibi her an her kişinin ve kuruluşun yaşayabileceği risklerde daha çok etkili ve kullanılabilir. Günümüz koşullarında piyasa parametrelerinin sürekli değiştiği, kısa süre sonrasında bile zor öngörülebilir olduğu bir ortamda aktif ve yoğun ticari faaliyet gösteren işletmelerde pek kullanışlı değildir. Bu tip işletmelerde her an değişen risklere karşı işletmeleri koruyabilecek ve risk durumlarına göre pozisyon alabilecek esnek özelliğe sahip riskten korunma araçlarının (Future, Opsiyon vb.) kullanılması daha uygundur.

1.3.3. Türev Ürün Sözleşmeleri

Döviz kurlarında, faiz oranlarındaki ve bazı reel sektör ürünlerindeki (pamuk, şeker, tahıl, tekstil, maden vb.) ani ve sürekli değişimler bu alanlara yatırım yapan yatırımcıları olumsuz etkilemektedir. Piyasaların bu olumsuz değişkenlikleri karşısında yeni korunma teknikleri geliştirilmiştir. Gelecekteki piyasa dalgalanmalarından kaynaklanabilecek risklerin, kârı en az etkileyebilecek şekilde azaltılmasını sağlayan korunma yöntemlerine “finansal riskten korunma araçları” denilmektedir. (Türel, 2008: 14-15) Piyasalarda en çok kullanılan Finansal riskten korunma araçları; Forward sözleşmeleri, swap sözleşmeleri, opsiyon ve vadeli işlem sözleşmeleridir.

Finansal riskten korunma araçlarını, organize piyasalarda işlem gören riskten korunma araçları ve tezgahüstü piyasalarda işlem gören riskten korunma araçları olarak ikiye ayırabiliriz. Buna göre vadeli işlem sözleşmeleri ve opsiyon sözleşmeleri organize piyasalarda, forward sözleşmeleri ve swap sözleşmeleri tezgah üstü piyasalarda işlem görmektedirler. (Türel, 2008: 16-17)

1.3.3.1 Opsiyon Sözleşmeleri

Opsiyon kelimesi İngilizce “option” kelimesinden gelmektedir. Option kelimesinin Türkçe karşılığı ise seçenek, tercih ve seçme hakkı demektir. Yani opsiyon kelime olarak seçme hakkı, tercih ve seçenek anlamına gelmektedir. Opsiyon sözleşmeleri, belli bir vadeye kadar sözleşmeye dayanak varlık oluşturan belli miktardaki bir malı, finansal ürünü, sermaye piyasası aracını veya ekonomik göstereyi belli bir kullanım fiyatından alma ya da satma hakkı veren sözleşmelerdir. Opsiyon alıcısı bu hakkını belli bir prim karşılığında elde etmektedir ancak satın alma zorunluluğu bulunmamaktadır. Opsiyon satıcısı, sözleşmeyi alan kişinin talep edilmesi halinde sözleşmeye konu olan varlığı satmak zorundadır. (Viop :13)

Alım ve satım opsiyonu olmak üzere iki tür opsiyon bulunmaktadır. Alım opsiyonu; alan tarafa belli bir vadeye kadar belirli bir miktarda bir malı, kıymeti veya finansal göstereyi belirli bir kullanım fiyatından alma hakkı veren opsiyon sözleşmesidir. Alım opsiyonu alıcısının beklentisi, dayanak varlığın gelecekteki fiyatının yükselmesidir. Satım opsiyonu ise alan tarafa belli bir vadeye kadar belirli bir miktardaki bir malı, kıymeti veya finansal göstereyi belirli bir fiyattan satma hakkı vermektedir. Satım opsiyonu alıcısının beklentisi ise dayanak varlığın fiyatının gelecekte düşmesidir. (Borsa İstanbul, 2014: 3)

İnsanlar tarihin her aşamasında ekonomik faaliyetler ile ilgilendikleri için tarihin her döneminde ticari faaliyetlerini risklerden korumak için bir takım önlemler almışlardır. Bu önlemlerin başında da çeşitli sözleşmeler gelir. Opsiyon ve benzeri sözleşmelere ilk olarak eski yunan döneminde bir filozof olan aristotelesin hikayelerinde karşılaşılmaktadır. 17 yüzyılda hollanda da lale soğanı üreticileriyle, tüccarlarının fiyat dalgalanmalarından etkilenmemek için kullandıkları alım satım opsiyonları opsiyon tarihi açısından önemli bir yer tutmaktadır. North sea şirketi 1711 yılında hisse senetlerinin üzerine opsiyon düzenlemiştir. Opsiyon sözleşmeleri, 1973 yılına kadar tezgahüstü piyasalarda serbest olarak alınıp satılmışlardır. Aynı yıl chicago opsiyon borsasının açılmasıyla birlikte, hisse senetleri dayanak varlık alınarak düzenlenmişler ve organize bir piyasada kontrollü olarak işlem görmüşlerdir. (Yalçın,2015) Chicago borsası açıldıktan sonra dünyanın çeşitli yerlerinde opsiyon borsaları açılmış ve

opsiyon kullanımı bugünkü anlamda kullanılmaya yönelik bir hareket içerisinde girmiştir. 1990 lı yıllarda bugünkü anlamda bir tezgahüstü opsiyon piyasası meydana gelmiştir. Bu piyasalarda alıcılar ve satıcılar karşılıklı olarak buluşmuşlardır. Bu piyasalarda üye firmalardan biri bir opsiyon satıcısı bulunmaktadır ve alıcı ile buluşturur. Eğer üye firma bir satıcı bulamazsa opsiyon satımını kendisi üstlenmektedir. (Ceyhan, 2013)

Opsiyon sözleşmeleri günümüzde de hem organize hemde tezgahüstü piyasalarda işlem görmektedir. Opsiyon sözleşmesi alıcısına, sözleşmeye dayanak teşkil eden reel ya da finansal bir varlığı alma ya da satma hakkı vermektedir. Opsiyon sözleşmesi alıcısına bir tür “kullanım kararı” hakkı verir. Alıcının bu hakkı kullanma gibi bir zorunluluğu bulunmaz, istemezse bu hakkını kullanmamaktadır. Opsiyon alıcısı bu hak karşılığında karşı tarafa belli bir prim ödemektedir. Opsiyonun bu özelliği onu diğer türevlerden ayıran en önemli unsurdur. Diğer türevlerde prim ödenmez ve her iki tarafında ilgili türev sözleşmeden doğan sorumluluklarını ve haklarını yerine getirme yükümlülüğü bulunmaktadır. (Yalçın, 2015: 19) Opsiyon sözleşmesi alan tarafın kar etme şansı mümkündür. Opsiyon sözleşmesi alarak belirlediği pozisyon, piyasadaki fiyatların seyrine göre tahmin ettiği gibi gerçekleşirse opsiyon alıcısının zarar etmesi söz konusudur. Zararı ödediği prim ile sınırlıdır. Karı ise piyasaların seyrine göre değişkenlik gösterebilir. Opsiyon sözleşmesi satan taraf ise yani belirli bir reel ya da finansal varlık üzerindeki belli bir hakkını satan tarafın karı ise aldığı opsiyon primi ile sınırlıyken, zararı ise piyasaların seyrine göre değişkenlik gösterebilir. (Ceyhan,2013: 60) Opsiyon sözleşmesindeki en önemli esas bir hakkın alınıp satılmasıdır. Bu yönüyle opsiyon sözleşmeleri çok esnekler. Çünkü taraflar arasında serbest olarak belirlenip mutabakata bağlanabilmektedirler.

Bir çok avantajları olmasına rağmen bazı dezavantajları yüzünden kullanıcılar tezgah üstü piyasalarda işlem gören opsiyon sözleşmelerini tercih etmemektedirler. Bu nedenle bir tezgah üstü opsiyon piyasası bulunmaktadır. Bu tezgahüstü opsiyon piyasasının en önemli avantajı ise; girişimcilerin kendi özgün ticari faaliyetlerine göre muhatapları ile serbest bir şekilde opsiyon sözleşmelerini belirleyebilmeleridir.

Borsalarda işlem gören opsiyonlar sözleşmeleri, özellikleri bakımından sabit, uzmanları tarafından özel olarak dizayn edilmiş, planlanmış ve standart finansal araçlardır. Bu özelliklerinden dolayı borsalarda işlem gören opsiyonlar, piyasalarda karşılaşılan bir takım riskler için uygun değildir. Bundan dolayı girişimciler, organize olmayan piyasaları tercih etmektedirler. (Ceyhan,2013: 60) Organize olmayan piyasada girişimciler ticari faaliyetlerinin özelliğine göre opsiyon sözleşmelerine özgün kriterler koyabilmekte ve sözleşme uzlaşmalarını fiziki değişim şeklinde belirleyebilmektedirler. Örnek vermek gerekirse BİST’de işlem gören opsiyonların hepsi nakdi uzlaşma şeklindeyken sadece pay senetlerine dayanak teşkil eden opsiyon sözleşmeleri fiziki uzlaşma şeklindedir. Bu opsiyon sözleşmesine dayanak teşkil eden pay senetleride bir finansal araç olduğu için aslında fiziki uzlaşma gibi görülsede reel bir emtianın değişimi değil finansal aracın değişimi olduğu için nakdi uzlaşmaya daha çok benzemektedir.

Tezgah üstü piyasaların dezavantajı ise riski üstlenebilecek bir kuruluşun olmayışı ve opsiyon fiyatlarının riske karşı daha kırılkan olmalarıdır. (Ceyhan, 2013: 60) Borsaların avantajları ise opsiyonlarının daha nakit, etkin ve kullanışlı olmalarıdır. Riski üstlenebilecek bir kurumun olması ve her işlemin belli kuruluşlar tarafından izlenmesi ve kontrol altında olmasıdır.

Opsiyonda sözleşmenin gereklerini yerine getirecek olan bir keşideci ile sözleşmeden doğan hakkı satın alıp bu hakkı kullanabilme imkanına sahip lehdar opsiyonun taraflarını oluşturmaktadır. Opsiyon hak açısından iki çeşittir; sözleşmeye konu olan finansal aracı alma hakkı veren alım opsiyonu (Call option) ve satma hakkı veren satım opsiyonudur. (Put Option) Alım opsiyonu sözleşmeye taraf olan lehdara kullanmak istediğinde işlemlerini gerçekleştirebileceği bir “hakkı” kullanma yetkisi vermektedir. Lehdar bu hak ile bir finansal varlığı ya da emtiayı belli bir vadede ya da bu vadeye kadar satın alma imkanına sahip olmaktadır. (Uzun, 2004: 97) Örneğin; A Şirketine 1000 adet pay senedinin lot başı alım fiyatı 1000 TL olmak üzere 31.12.2017 Tarihinde kullanım hakkı veren opsiyon sözleşmesinin B Şirketi tarafından 10000 TL ye alındığını varsayalım. Anlaşmaya göre lehdar 31.12.2017 Tarihinde pay senedi fiyatlarının 1300 TL ‘nin üstüne çıkması halinde bu hakkını kullanabilecektir. Kazancıda; pay senedi

fiyatlarının toplam tutarından, 10000 TL opsiyon bedelinin düşülmesinden sonraki kalan tutar olacaktır. Yani bu tutar, piyasaların seyrine göre belirlenebilecek sınırsız bir tutar olmaktadır. Tabi bu durumda opsiyon satıcısında sınırsız tutarda zarar edebilir. Eğer kur fiyatı 1300 TL nin altında kalırsa, alıcı satım hakkını kullanmayacaktır ve bu durumda opsiyon bedeli kadar zarar edecektir. Satıcı ise opsiyon bedeli kadar kazanç sağlamaktadır.

Opsiyon işlemlerinde alıcının karı satıcının zararıdır ve alıcı sınırsız şekilde kar edebilme fırsatına sahip iken satıcı sınırsız şekilde zarar edebilme tehdidi ile karşı karşıya kalmaktadır. Alıcının karı ise satıcının zararıdır. Burada karında, zararında bir transferi sözkonusudur. Fakat alıcının zararı ve satıcının karı önceden net bir şekilde bellidir. Opsiyon sözleşmesinde çok dikkatli olması gereken taraf satıcıdır. Eğer satıcı teminatsız bir opsiyon sözleşmesi satmış ise zarar ettiğinde teminat gösterdiği varlığın ana parasınıda karşılamak zorunda olduğundan çok ciddi bir finansal yükün altında bulunmaktadır.

Bir opsiyon sözleşmesini meydana getiren bir takım özellikler bulunmaktadır. Bunlar; kullanım fiyatı, vade tarihi ve pirimdir. Kullanım fiyatı; alıcının vade tarihinde veya vade tarihinden önce opsiyona konu olan hakkını kullanmak istediğinde alım veya satım yapabileceği birim fiyatı ifade etmektedir. Vade tarihi; opsiyonun ömrü yani geçerlilik süresidir. Alıcının işlemlerini yerine getirebileceği en son tarihi ifade etmektedir. Prim ise opsiyon satıcısının üstlendiği risk karşısında alıcıdan talep ettiği opsiyon bedelidir. Opsiyon primi satıcı tarafından alıcıdan opsiyon satılırken peşin olarak tahsil edilmekte ve satıcının opsiyonu kullanmaması halinde opsiyon primi geri iade edilmemektedir. Primler tezgahüstü piyasalarda işlem hacmi oranına göre belirlenirken, organize piyasalarda yazılan yabancı para üzerinden yerel para birimi olarak belirlenip talep edilmektedir. Opsiyon primini; içsel değer, zaman değeri, piyasa dalgalanırlığı (özellikle önceki dönemlerin değerleri) ve pay senetleriyle faiz oranlarına ödenen kar payı gibi faktörler belirlemektedir. (Parlakkaya, 2003: 141)

Tezgahüstü piyasalarda ve borsalarda kullanılan birçok opsiyon çeşidi bulunmaktadır. Belli başlı türleri aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Kullanım vadesine göre opsiyon çeşitleri; amerikan tipi opsiyonlar ve avrupa tipi opsiyonlardır. Amerikan tipi opsiyonlar; alıcıya opsiyonu kullanma hakkını vade tarihine kadar olan bir tarihte istediği zaman kullanma hakkı veren opsiyonlardır. Bu özelliğinden ötürü alıcısına daha çok esneklik sağlamak ve daha çok tercih edilmektedir. Borsalarda işlem gören opsiyonların önemli bir çoğunluğu amerikan tipi opsiyonlardır. Avrupa tipi opsiyonlar ise alıcıya opsiyonu sadece vade tarihinde kullanma hakkı veren opsiyon türüdür. Alıcının vadesinden önce opsiyonu kullanma hakkı bulunmamaktadır. (Sabuncu,2015: 41-42)

Dayanak varlığa göre opsiyon çeşitleri; ticari ürün opsiyonları ve finansal araçların dayanak olarak yazıldığı pay senedi opsiyonları en çok kullanılanlarıdır. Ticari ürün opsiyonları; firmaların yatırım amaçlı değil ihtiyaç duydukları ürün yada emtiaların gelecekteki fiyatlarını bugünden sabitlemek için satın aldıkları opsiyon türleridir. Bir üretim firmasının ihtiyaç duyduğu ham maddeler için ticari ürün opsiyonları satın alınması hammadde tedarik edeceği zaman firmaya fiyat açısından önemli bir stratejik avantaj sağlamaktadır. Firmalar gelirlerini artırmak, maliyetlerini azaltmak, kazanç stabilizasyonu sağlayıp sermayeden tasarruf etmek ve çalışma sermayesi düzeyini dengelemek için ticari ürün opsiyonları almaktadırlar. Pay senedi opsiyonları ise; alıcılara belirli miktardaki pay senedini vade tarihinde alma ya da satma hakkı veren opsiyonlardır. Pay senedi opsiyonu satıcıları pay senedi ihraç eden şirketler değil elinde pay senedi bulunan yatırımcılardır. Bu yatırımcılar almayı ya da satmayı planladıkları tarihteki tahmin ettikleri fiyatlardan, endişe duydukları zaman pay senedi opsiyonu alırlar veya satarlar. (Parlakkaya,2003: 152-153)

Opsiyon kullanıcıları piyasalardaki dalgalanmalarla ve beklenmedik başka durumlarla karşı karşıya gelebilmektedirler. Kullanıcıların bu gibi riskli durumlardan etkilenmemek için uygulayabileceği belli başlı bazı opsiyon yatırım stratejileri bulunmaktadır. Bunlar; spreads, straddle, strangles, straps ve stripsdir. (Ceyhan, 2013: 68)

1.3.3.2. Futures (Vadeli İşlemler) Sözleşmeleri

Futures sözleşmeleri nitelikleri ve miktarları önceden belirlenmiş, bir malın ya da finansal varlığın gelecekteki bir tarihte alım veya satımlarının kararlaştırılıp, alıcı ve satıcı arasında yasal olarak hükme bağlandığı hukuki sözleşmelerdir. Futures anlaşmalarında ileri tarihte gerçekleşecek bir alım satım işlemi vardır ve bugünden o işlem net bir şekilde kararlaştırılmaktadır. (Türel, 2008: 18) Futures sözleşmeleri, bir finansal varlığın ya da ticari bir varlığın belirlenen bir vadede teslim edilmesini vaad eden standart sözleşmelerdir. Futures sözleşmesinde taraflar alıcıdan ve satıcıdan oluşmaktadır. Satıcı sözleşmeye dayanak oluşturan nitelikleri ve miktarı belirli varlığı teslim etmeyi taahhüt ederek kısa pozisyon almaktadır. Alıcıda futures sözleşmesine dayanak oluşturan nitelikleri ve miktarı belirli varlığı belirlenen fiyattan satın almayı taahhüt ederek uzun pozisyon almaktadır. (Parlakkaya, 2003: 118) Futures sözleşmeleri genellikle, günlük bazda organize piyasalarda, kazanç ve kayıp esasına göre işlem gören vadeli işlem sözleşmeleri olarakta bilinmektedirler. Futures sözleşmelerinin borsada işlem görmesi standartlaşmasına, standartlaşmasında likiditesinin artmasına neden olmuştur. Yani futures sözleşmelerinin borsalarda işlem görmesinin en önemli avantajı, likiditesinin yüksek olmasıdır. (Yenilmez, 2015: 18)

Futures sözleşmelerinde bir teminatlandırma sistemi bulunmaktadır. Kullanıcıdan nakit ve nakit benzeri likid bir değer başlangıç teminatı olarak alınmaktadır. Bu sistemin amacı kar veya zararın ödenmeme riskini ortadan kaldırmaktır. Vade sonuna kadar çok yüksek limitlere ulaşacak olan kar veya zarar tutarları vade sonu beklenmeden her işlem günü itibariyle hesaplanmaktadır. Her gün işlem sonu itibariyle hesap güncelleştirme işlemi yapılmakta ve bu işlem sonunda teminat hesaplarındaki tutarlar artmakta veya azalmaktadır. Artan tutarı, teminat hesabından teminat sahibi alabilmektedir. Teminat hesabı limitinin, sürdürme teminatı limitinin, altına düşmesi durumunda kullanıcı tarafından tamamlanması gerekmektedir. Sürdürme teminatı hesabının sürekli olarak, belirli bir hesap sürdürme limitinde kalması gerekmektedir. (Türel, 2008: 19)

Forward sözleşmeleride genellikle türev ürünler gibi finansal araçlar kapsamındadır. Fakat finansal olmayan bir varlığın yani bir ticari malın alınmasına ya da verilmesine dayanan forward sözleşmeleri bir finansal araç değildir. Forward sözleşmesine dayanak teşkil eden varlık ticari bir mal ise o sözleşme finansal araç kapsamına girmemektedir. Forward sözleşmesinin bir finansal araç kapsamında olabilmesi için dayanak varlığının bir finansal varlık olması gerekmektedir. Finansal olmayan bir varlığın alınmasına ve verilmesine ilişkin olarak düzenlenmiş olan bir forward sözleşmesi, standart yapıda olabilir ve borsada alınıp satılabilir. Nakit karşılığı defalarca eldeğıştirebilir çünkü bir borsada alınıp satılmak üzere tasarlanmış ve standardize edilmiştir. Fakat futures sözleşmesini alıp satanlar aslında sözleşmenin üzerinde yazılı olan ticari malı alıp satmaktadırlar. Sözleşmenin alınıp satılabilmesi ve uzlaşısının fiziki olarak değil nakdi olarak gerçekleşebilmesi, sözleşmenin ana özelliğini değıştirmemektedir Bu durum futures sözleşmesini bir finansal araç yapmamaktadır. Futures sözleşmeleri, forward sözleşmelerinin bir diğler türüdür ve asıl olarak forward sözleşmelerini, futures sözleşmelerini ayıran özellikleri bir pazarda alınıp satılmaları ve standart olmalarıdır. (TMS 32: UR 19-20)

Futures sözleşmeleri gelecekteki bir malın ya da belli bir piyasadaki ve sektördeki fiyatların gelecekteki genel seyrini ve aralığını tahmin etmeye imkan veren sözleşmelerdir. Bir futures sözleşmesine taraf olan alıcı ve satıcılar fiyatı bugünden belirlenmiş bir malı gelecekte alma veya satma yükümlülüğü altına girmektedirler. Bu durum sözleşmenin üzerinde yazılı olan fiyat ile teslim tarihindeki reel piyasa fiyatı arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yatırımcılar ve piyasanın sürekli müşterileri bu fiyat aralığına bakarak futures sözleşmesine konu olan ticari malın gelecekteki fiyatlarını tahmin etmeye çalışmaktadırlar. Bu bilgiler kullanılarak üretilecek ve alınıp satılacak ürünler piyasanın beklentilerine göre kararlaştırılmaktadır. Gerekli endüstriyel yatırımlar ve ticari faaliyetler bu bilgilere göre yapılmaktadır. Böylece futures sözleşmeleri piyasaların şekillenmesinde sosyo-ekonomik bir görev üstlenmektedir. (Başbilici, 2006: 23)

1.3.3.3. Alivre Sözleşme (Forward)

Forward İngilizce bir kelime olup kelime anlamı olarak “ileri, ileriye doğru, vadeli, ileriye yönelik” gibi anlamlara gelmektedir ve dilimizde değişikliğe uğramadan aynı şekilde kullanılmaktadır. Forward sözleşmesi sözcük anlamından da anlaşılacağı gibi ileriye yönelik gelecekteki riskleri bertaraf etmek için kullanılan vadeli bir sözleşmedir.

Forward sözleşmeleri, satıcının veya alıcının belli bir ürünü ileri bir tarihte, daha önceden anlaşılan bir fiyat üzerinden alıcıya teslim etmesini veya satıcıdan teslim almasını öngören sözleşmelerdir. Sözleşmenin şartları (fiyat, miktar, kalite, vade ve yer) alıcı ile satıcı tarafından karşılıklı olarak belirlenmektedir. (Borsa İstanbul, 2015: 11) Forward sözleşmeleri önceden belirlenmiş bir takım şartlara bağlı sözleşmeler değildir. Bundan ötürü borsa dışında tezgahüstü piyasalarda işlem görmektedirler. Forward sözleşmelerde vade ve tutar taraflar arasında serbest olarak belirlenebilmektedir.(Bozkurt, 2006: 8)

Forward sözleşmelerinde ticareti söz konusu olan varlık, her türlü mal ve hizmet, emtia ya da finansal varlık olabilir. Ancak piyasalarda ağırlıklı olarak kullanılan forward sözleşmeleri; döviz forward sözleşmeleri ve faiz forward sözleşmeleridir. (Kuş, 2010: 7) Forward sözleşmeleri alıcılar ve satıcılar arasında serbest bir şekilde alınıp satıldıklarından dolayı vadeli işlem sözleşmeleri ve opsiyon sözleşmeleri gibi organize piyasada işlem görmemektedirler. Bu alıcı ve satıcı haricinde bir garantörün olmamasını meydana getirmektedir. (Adıgüzel, 2015: 15) Alıcı ve satıcı arasında, organize bir borsanın olmamasından dolayı, forward sözleşmeleri borsa ve takas komisyonu gibi işlemsel maliyetleri taşımamaktadırlar. (Türel, 2008: 18)

Forward sözleşmeleri futures sözleşmelerin en yalın biçimidir. Forward sözleşmesine dayanak oluşturan ticari mal ya da finansal varlık ile ilgili alım ya da satım anlaşması üçüncü bir taraf olmadan alıcı ve satıcı arasında serbest bir şekilde belirlenebilmektedir. Yapılan sözleşme ile fiyat, vade ve sözleşmeye konu olan dayanak varlığın özellikleri serbest bir şekilde belirlenmektedir. Tarafların anlaşma koşullarını yerine getirmemesi halinde bu durumu denetleyecek, garanti

verecek ve riski transfer edecek, üçüncü bir taraf bulunmamaktadır. Bu durumdan dolayı, forward sözleşmelerinde kredi riski, yani anlaşmayı yerine getirmeme riski bulunmaktadır. Kredi riski her iki taraf içinde sözkonusu olmaktadır. Forward sözleşmeleri, taraflar arasındaki karşılıklı güvenin, ilgili güncel ticari yasalarla uyumlu oluşturulmasına bağlıdır. Bu nedenle forward sözleşmeleri genellikle faiz oranı, döviz ve tahvil gibi standart finansal ürünler üzerinden, başta bankalar olmak üzere finansal yapısı güçlü, tanınmış ve güvenilir kurumlar arasında yapılmaktadır. (Ceyhan,2013: 27)

1.3.3.4. Swap Sözleşmeleri

Swap sözcüğünün Türkçe karşılığı “takas etmektir.” Finans literatüründe takas etmek, trampa etmek ve değiştirmek anlamında kullanılmaktadır. Swap sözleşmeleri daha önceden belirlenmiş olan bir formüle, vadeye ve belli başlı bazı koşullara göre, iki veya daha fazla taraf arasında gerçekleşecek olan nakit akışının mübadelesini sağlayan, özel olarak hazırlanmış sözleşmelerdir. (Borsa İstanbul, :13) Swap sözleşmeleri iki tarafın belli bir vade aralığındaki ödemelerini, değiştirmek istemeleri neticesinde yapmış oldukları sözleşmelerdir. Swap sözleşmelerinde borçlar karşılıklı olarak değiştirilmektedir. Değişimi yapılacak olan ödemeler, faiz, anapara, ya da hem anapara hem de faiz olabilmektedir. (Güven sevil, 2012: 125) Başka bir tanımlamaya göre ise swap sözleşmeleri; döviz kurları ve faiz oranları riskine karşı geliştirilmiş olan, fon kullanacak olan yatırımcılara farklı piyasalardaki uygun fonlara erişebilmeyi sağlayan sözleşmelerdir. Swap sözleşmeleri bu fonların uygun kullanımını sağlamayı, finansal riskleri azaltmayı ve sabit faizli bir fonu değişken faizli bir fonla değiştirme imkanını veren finansal bir teknığe göre hazırlanan sözleşmelerdir. (Kuş, 2010: 10)

Swap sözleşmelerindeki asıl amaç, faiz oranlarındaki ve döviz kurlarındaki dalgalanmalardan ve ani değişikliklerden kaynaklı finansal risklerden olabildiğince korunmaya çalışmaktır. Swap sözleşmeleri tezgah üstü borsalarda işlem gören sözleşmelerdir, yani yatırımcıların kendi aralarında serbest bir şekilde alıp sattıkları sözleşmelerdir. Swap sözleşmeleri işletmelerce gelir oranlarını

yükseltmek, fon maliyetlerini indirmek ve risk yönetimi gibi sebeplerle kullanılmaktadır. (Sevil, 2012: 125-126)

Swap sözleşmeleri fiyatlardaki değişkenliklerin oluşturduğu olumsuz durumları olabildiğince azaltmak amacıyla oluşturulmuştur. Swap işlemleri temel de sözleşmeye taraf olan kullanıcılarını farklı finansal piyasalardaki farklı kredi değerliliklerinden kaynaklı olumsuz durumlardan korunmak amacıyla geliştirilmiş bir finansal üründür. Genelde birçok ülkedeki merkez bankaları, ülkelerinde faaliyet gösteren bankaların borç ve alacak vadeleriyle, borç/öz kaynak oranları arasındaki uyuma önem vermektedirler. Bu da uluslararası işlem yapan bankaların, bu uyumu sağlayabilmeleri için faizlerini, sabit faizden birleşik faize, birleşik faizden de sabit faize dönüştürmek için swap işlemleri yapmalarına neden olmaktadır. Swap işlemleri bazı durumlarda diğer türev ürünlere benzemekle birlikte diğer türev ürünlerden farklı bir takım özellikleri bulunmaktadır. Swap işlemleri diğer türev ürünlere nazaran genellikle riskten korunma amaçlı ve uzun vadeli işlemlerdir. Swap işlemlerinde sözleşmeye taraf olan her iki taraf içinde risk söz konusudur ve farklı oranlarda da olsa her iki tarafda kar sağlamaktadır. Diğer türev ürünlerde ise bu söz konusu değildir. (Parlakaya, 2003: 130-139-140)

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ VE FİNANSAL RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİNİN FİNANSAL TABLOLARDA RAPORLANMASI

Bu bölümde finansal riskten korunma araçlarının nasıl muhasebeleştirileceği ve muhasebe standartları ile vergi kanunları karşısındaki durumu ele alınmıştır.

2.1.Finansal Riskten Korunma Muhasebesi

Riskten korunma, işletmelerin piyasalarda karşılaşılabilecekleri muhtemel zararların azaltılabilmesi için yaptıkları işlemlerdir. Bu işlemlerle bir takım finansal araçlar kullanılarak riske karşı uygun pozisyon alınmakta ve riskin transfer edilmesi sağlanmaktadır. Riskten korunma faiz, fiyat, döviz kuru gibi risklerin dalgalanmalarına karşı işletmeleri koruyarak gerçekleştirilecek bir risk karşısında riskin olabildiğince minimize edilmesini sağlayarak, bu riskten karın en az şekilde etkilenmesinin sağlanmasıdır. Riskten korunma işlemleri özellikle kar marjı düşük, işlem hacmi büyük işletmeler için oldukça önemlidir. (Sabuncu, 2015: 10) Riskten korunma işlemlerinde finansal bir varlığın gerçeğe uygun değeri, bir finansal riskten korunma aracı kullanılarak korunmaktadır. Hedge edilmektedir. (Sabuncu, 2015:122) Riskten korunma işlemlerinde iki ana unsur bulunmaktadır bunlar; riskten korunan bir varlık ve bu varlığı riske karşı koruyan bir riskten korunma aracıdır. Finansal riskten korunan kalem muhasebe kayıtlarına alınmış bir borç, varlık, gerçekleşmesi olası bir işlem veya yurt dışı işletmesindeki bir net yatırım olabilmektedir. Finansal riskten koruyan araçlar ise yabancı para riskine yönelik olarak kullanılan türev olmayan ürünler ile bazı yazılı opsiyonların haricindeki türev ürünlerdir. (TMS 39 72-78 Prg.)

Finansal riskten korunma muhasebesi; finansal riskten korunma konusu kalem ile finansal riskten koruyan finansal aracın arasında riskten korunma amaçlı bir ilişkinin bulunması durumunda korunan kaleme ve koruyan araca ilişkin kazanç ve kayıpların muhasebeleştirilmesidir.

Muhasebe genel anlamda, bir işletmede para ile ifade edilebilen olayları, sınıflayan özetleyen ve yorumlayarak analiz etmek üzere belgelere dayanarak raporlayan ve gerek işletme içi, gerek işletme dışı kullanıcıların ve yöneticilerin kullanımına sunan bir bilim dalıdır. Muhasebe işletmenin dilidir. (Sözbilir, Yenigün, 2003: 10) İşletme yöneticilerin geleceği öngörebilmeleri, işletmenin finans politikalarını akıllı stratejilerin üzerine bina edebilmelerine buda işletmenin etkin bir muhasebe sistemine sahip olmasına bağlıdır. Bir çeşit işletme içi finans bilgi sistemi olan muhasebenin raporladığı bilgiler işletmenin faaliyetlerinin etkin bir şekilde ölçülebilmesi ve kar/zarar analizlerinin yapılabilmesi açısından son derece önemlidir. Genelde daha çok soyut kalan ve işletmenin finansal tablolarına yansıtılmayan riskten korunma faaliyetleri ile ilgili işlemlerin muhasebe kayıtlarının yapılması, riskten korunma işlemlerinin takip edilmesi açısından son derece önemlidir. Piyasalarda yoğun olarak faaliyet gösteren ve riskten korunma işlemlerine önemli derecede yer veren bir işletme açısından riskten korunma faaliyetlerinin muhasebe kayıtlarının yapılması enaz normal muhasebe kayıtları kadar hayati ve önemlidir.

Finansal riskten korunma muhasebesinde riskten korunmak istenen kalem ile riski bertaraf etmek için kullanılan finansal aracın gerçeğe uygun değerinde oluşan farklılıkların kar ve zarar üzerinde yol açtığı değişikliklerin etkileri muhasebeleştirilmektedir. (TMS 39: 85.Prgrf.) Diğer bir ifade ile riskten korunma işlemlerinin muhasebeleştirmesinde ki asıl esas; korunan kalem ile korunan araç arasında riskten korunmaya yönelik bir ilişkinin oluşmasıdır. Bu ilişkinin oluşması durumunda korunan kalemin gerçeğe uygun değerinde oluşan kazanç ve kayıplar ile koruyan kalemin gerçeğe uygun değerindeki kazanç ve kayıplar dikkate alınarak ilgili dönemlerde, ilgili finansal tablolara yansıtılmaktadır. (Türel, 2008: 28-29.)

Açıklamalardanda anlaşılacağı üzere finansal risklerden korunma işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde esas olarak gerçeğe uygun değer baz alındığı, kayıtların ve ilgili diğer hesaplamaların bu değer üzerinden yapıldığı söylenebilir. Gerçeğe uygun değer ise ilgili varlığın değerinin piyasa koşullarında tarafsız ve tekelsiz olarak piyasanın tabi şartları içerisinde belirlenmesini ifade etmektedir. (Pamukçu, 2011) Gerçeğe uygun değer muhasebesi, riskten korunma amaçlı

kullanılan finansal piyasa araçlarının değerlendirme ve muhasebeleştirme işlemi, finansal riskten korunma muhasebesinin konusunu oluşturmaktadır. (Sabuncu, 2015: 92)

TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standardının 72. ve 78. Paragraflarında belirtilen, riskten korunma amaçlı olarak kullanılan her türlü türev ya da türev olmayan finansal araçlar finansal risklerden korunma muhasebesine dayanak oluşturan ve finansal riskten korunma konusunu oluşturan belgelerdir.

Risken korunma muhasebesi, risken korunma işlemlerini bir bütün olarak ele alır ve muhasebe tutarsızlıklarını azaltır. Risken korunma muhasebesi uygulanmayan işletmelerde risklerin bir kaydı tutulmadığı için kar zarar hesaplaması sağlıklı yapılamaz. Geçmiş değerlendirebilmeyi sağlayacak geçmiş dönemlerin işlemlerinin verilerini barındıran bir veri havuzu yoktur. Olmadığından dolayı risklerle ilgili geleceğe yönelik bir tahmin yapabilmek imkanı bulunmamaktadır. Risken korunma işlemlerini bir takım farklı muhasebe yöntemleriyle muhasebeleştirilen işletmelerde ise risken korunma işlemlerine bütünsel açıdan yaklaşan bir muhasebe disiplini olmadığından dolayı korunan kalemler ve değerlendirme araçları farklı değerlendirme ölçütleri ile değerlendirilip kayda alınmaktadırlar. Bu farklı değerlendirme ölçütlerinin kullanılması korunan kalemin ve korunan aracın değerlerini dengelemede ortaya çıkan kazanç ve kayıpların farklı muhasebe dönemlerinde farklı finansal tablolarda kayda alınmalarına sebep olmaktadır. Bu farklı muhasebe uygulamalarında muhasebe tutarsızlıklarına hatta kar zarar, zarar kar gibi gösteren muhasebe uygulamalarına yol açmaktadır. Bu nedenle risken korunma araçlarının muhasebeleştirilmesinde bir standartlaşmanın sağlanması kaçınılmazdır. Bu standartlaşmanın uluslararası (Türkiye) muhasebe standartları ile sağlanması hedeflenmektedir.

Risken korunma muhasebesinin belli bir standart dahilinde yürütülmesi çok başlı muhasebe uygulamalarının kazanç ve kayıplarda yarattığı tutarsızlıkları ortadan kaldırmak ve dengelemek için gereklidir. (Türel,2008: 28) Risken korunma muhasebesi işletmenin gelecekteki risk politikalarını oluşturmak için veri sağlayacak bir risk muhasebesi dili ve risk muhasebesi bilgi sistemi

oluşturması açısından da oldukça önemlidir. Düzenli bir riskten korunma muhasebesi işletmenin gelecekteki risk politikalarını şekillendirmesi açısından çok faydalı olacaktır. Riskten korunma işlemlerinin muhasebeleştirilmemesi korunan kalem ile koruyan araca ait kazanç ve kayıpların birbirinden farklı zamanlarda finansal raporlara alınması karın dönemler itibariyle farklı raporlanmasına yol açmaktadır. Karın yanlış raporlanması, işletmenin riskten korunma politikalarının ve riskten korunma stratejilerinin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olacaktır. (Türel,2008: 30) Karın dönemler itibariyle yanlış raporlanması riskten korunma muhasebesiyle önlenebilecektir.

Riskten korunma muhasebesi riskten korunma işlemlerinin etkinliğinin güvenilir bir şekilde llmesine yardımcı olur. Bu konuda yardımcı olduğu unsurlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

-Korunan kalemin ve koruyan aracın gerçeğe uygun değeri ile korunan kalemin nakit akışları ile gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde etkinliğinin llmesine yardımcı olur.

-İşletmenin riskten korunma faaliyetlerinin başlangıcında yapacağı işletmenin risk yönetimi hedef ve stratejilerini belirten, tanımlayan resmi belgenin içeriğini dolduracak olan;

Finansal riskten korunma aracının belirlenmesi,

Korunulan varlık,

Korunulan riskin içeriği ve yapısı,

Korunma işlemlerinde etkinliğin llmesi ve değerlendirilmesi gibi hususların belirlenmesinde faydalı olmaktadır.

-Geçmiş dönemlerdeki risk yönetim stratejileri ile riskten korunma işlemlerinin tutarlı olup olmadığının analizine yardımcı olmaktadır.

-İçinde bulunulan dönemin riskten korunma işlemlerinin takip edilmesi, llmesine, etkinliğinin değerlendirilmesine ve tanımlanmasına yardımcı olmaktadır.

-Riskten korunma işlemlerinin etkin olmayan kısımlarının belirlenmesine ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktadır.

Riskten korunma muhasebesine konu olan işlemlerin (faiz oranı swapları ve opsiyonlar) raporlanması ve değerlemesi oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Bir standartlaşmanın olmaması ya da doğru değerlendirme ve kaydetme yöntemlerinin olmaması durumunda finansal araçlar yanlış raporlanacak ve şirketin gelecekle ilgili alacağı kararlar bundan olumsuz etkilenecektir. Riskten korunma muhasebesi ile bu olumsuzlukların önüne geçmek hedeflenmektedir. Bütünsel açıdan bakmak gerekirse riskten korunma muhasebesi ile önüne geçilebilecek temel zorluklar şu şekilde özetlenebilir. (Sabuncu, 2015:92-93-94)

- Herhangi bir zamanda bir finansal aracın değerinin ölçülebilmesi,
- Riskten korunma işlemlerinden kaynaklanan gelir ve giderlerin doğru muhasebeleştirilmesi,
- Riskten korunma araçlarının risk profillerinin oluşturulabilmesi,
- Taahhüt olarak oluşturulmuş riskten korunma işleminin, nakit akış riskinden korunma işlemi ya da gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemi olarak muhasebeleştirilmesinin önlenmesi.

2.2.Finansal Riskten Korunma Muhasebesinin Türleri

İşletmelerin faaliyet gösterdiği piyasalara göre karşılaşılabilecek riskler farklı olduğundan dolayı bu risklerden korunmak içinde farklı riskten korunma işlemleri uygulanmaktadır. İşletmelerin yaptıkları riskten korunma işlemlerinin türlerine göre uyguladıkları riskten korunma muhasebesi türleri farklılık arz etmektedir. Gerçekleştirilen bir riskten korunma işlemi için uygulanan bir yöntem, başka bir riskten korunma işlemi için uygun olmamaktadır. İşletmenin amaçlarına ve gerçekleştirdikleri finansal riskten korunma işlemlerine göre uyguladıkları riskten korunma muhasebesi türü;

- Gerçeğe uygun değer riskinden korunma,
- Nakit akış riskinden korunma, veya

- Yurtdışındaki firmada bulunan net yatırım riskinden korunma olabilir. (Rashty, O'Shaughness, 2012)

2.2.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Gerçeğe uygun değer, bir piyasada bu piyasanın katılımcıları arasında belirlenmiş bir ölçüm tarihinde gerçekleşen normal bir işlemde devredilen bir borcun fiyatı ya da satılan bir varlığın fiyatıdır. Gerçeğe uygun değer ölçümü ise bir piyasada piyasa katılımcıları arasında gerçekleşen ölçüm tarihindeki normal bir işlemdeki gerçeğe uygun değer tahmin edilmesidir. Piyasada borçlu olan tarafın bakış açısıyla veya borca sahip olan tarafın bakış açısıyla ölçüm tarihinde katılımcının elinden çıkış fiyatının tahmin edilmesidir. (TFRS 13 2-9. Prg.) Gerçeğe uygun değer ölçümünün bir başka tanımı ise şöyledir; bir yükümlülüğün yerine getirilmesinde ortaya çıkan maliyet, ödenen tutar ya da bir varlığın satıldığında değerinin ne olacağını piyasada kullanılan mevcut pratik bilgilerin kullanılarak tahmin edilmesidir. (Türegün, 2010: 5) Gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemlerinde korunmaya ilişkin kalemin gerçeğe uygun değerinin ölçülmesi gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemleri açısından önemlidir. Gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemleri, korunan kalemin gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkabilecek değişikliklere karşı yapılmaktadır. Korunan kalemin gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkabilecek bu söz konusu değişiklikler, daha önceden gerçeğe uygun değer ölçümü ile belirlenebilmektedir. Daha isabetli ve etkinliği yüksek gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemleri gerçekleştirilebilmektedir. Gerçeğe uygun değer ölçümü korunma konusu varlığın bugünkü gerçeğe uygun değerinin ölçülmesine imkan sağladığı gibi riskten korunmak istenen kalemin gelecekteki gerçeğe uygun değerinin ölçülmesinde imkan sağlamaktadır.

Korunan kalemin gerçeğe uygun değerinin ölçülmesinde, korunan kalemin aktif bir piyasası var ise piyasa fiyatına bakılarak gerçeğe uygun değer belirlenebilir. Korunan kalemin aktif bir piyasasının bulunmaması durumunda ise bir değerlendirme yöntemi kullanılarak, gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemi uygulanmak istenen varlığın gerçeğe uygun değeri belirlenebilir.

Kullanılmak istenen değerleme yöntemleri, ilgili piyasada işlem yapan katılımcılar tarafından yaygın olarak kullanılan ve güvenilir değer ölçüm tahminlerinin yapıldığı kanıtlanan değerleme yöntemleri olmalıdır. Kullanılan değerleme yöntemlerinde piyasa girdileri (Faiz, Kur, Endeks, Petrol-Akaryakıt fiyat değişimleri) azami derecede dikkate alınmalı ve işletme girdilerine mümkün olduğunca yer verilmemelidir. İşletme kullandığı değerleme yöntemlerinin etkinliğini düzenli olarak ölçmeli ve korunan kalemin kullanıldığı diğer piyasalardaki işlemlerden oluşan değerlerle veya elde edilen verilerle karşılaştırarak değerlendirmelidir. İşletme korunmak istenen kalemin gerçeğe uygun değerini belirlerken ilgili piyasa katılımcılarının dikkat ettiği etkenleri göz önünde bulundurmalı ve değerleme yönteminin gerçeğe uygun değerinin belirlenmesi ile ilgili genel kabul görmüş iktisadi yöntemlerle tutarlı olmasına dikkat etmelidir. (TMS 39 Prg. 48A)

Gerçeğe uygun değer riski bir işletmenin sahip olduğu bir borç, bir varlık ya da kesin bir taahhüdün gerçeğe uygun değerinde değişikler meydana getirebilecek piyasada oluşan beklenmedik durumlardır. (Türel, 2008: 37) Gerçeğe uygun değer riskinden korunma; işletmeye ait muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borç ya da muhasebeleştirilmemiş bir varlık, borç ya da taahhüdün tamamında ya da belirlenen bir bölümünün gerçeğe uygun değerinde meydana gelebilecek ve işletmenin karını veya zararını etkileyebilecek olumsuzluklara karşı gerçekleştirilen bir finansal riskten korunma işlemidir. (TMS 39 86. Prg.) Bu işlemlerin muhasebeleştirilmesi ise; korunan kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişim ile koruyan aracın gerçeğe uygun değerindeki değişimin kar veya zarar üzerinde yaptığı etkinin denkleştirilerek ilgili finansal tablolara aktarılmasıdır. (Sabuncu, 2015: 95)

Gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için finansal riskten korunma muhasebesinin koşullarının tamamının karşılanması gerekir. Gerçeğe uygun değer riskinden korunma işleminin muhasebeleştirilmesi TMS 39'a göre şu şekilde ifade edilmektedir.

- Finansal riskten korunma aracı olarak türev nitelikli bir araç kullanılıyorsa, gerçeğe uygun değerinin yeniden ölçülmesinden kaynaklanan kazanç veya kayıplar kar veya zararda muhasebeleştirilir.
- Finansal riskten korunma işlemi sonucunda korunulan söz konusu riskle ilişkilendirildiğinde ortaya çıkan kazanç veya zarar finansal riskten korunan kalemin defter değerinde gösterilir ve kar veya zararda muhasebe kaydı yapılır. Bu muhasebeleştirme işlemi korunan kalemin satılmaya hazır bir finansal varlık olması durumunda ve muhasebeleştirilecek değer, finansal riskten korunan kalemin maliyeti üzerinden ölçülmüş olsa da geçerli olmaktadır. (TMS 39 89. Prg.)

Bir finansal varlık ya da finansal borcun belirli bir kısmının faiz oranı değişikliği riskine karşı korunduğu gerçeğe uygun değer riskinden korunma işleminin sonucunda, korunulan riskle ilişkilendirilen kazanç veya kaybın muhasebeleştirilmesinde korunan kalemin, bir varlık ya da bir borç olması durumunda muhasebeleştirme işlemi farklılık arz etmektedir. Finansal riskten korunma konusu kalem bir varlık ise; finansal riskten korunma işlemine ilişkin kazanç veya kayıp korunan kalemin bir varlık olarak takip edildiği fiyatlandırma dönemleri itibariyle varlıklar kaleminin içinde ayrı bir kalem olarak izlenir. Korunan kalem bir borç ise finansal riskten korunma işlemi sonucunda ortaya çıkan kazanç veya kayıp korunan kalemin bir borç olarak takip edildiği, müteakip fiyatlandırma dönemleri boyunca finansal tabloda yabancı kaynaklar içinde tek ve ayrı bir kalem olarak sunulur ve muhasebeleştirilmesi bu şekilde yapılır. Varlık kalemi finansal varlıkların, borç kalemi finansal borçların yanında sunulur. Bu ilgili kalemler içerisinde bulunan tutarlar finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakıldığından dolayı kayıtlardan çıkartılır. (TMS 39: 90. Prg.)

Gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemi bazı belirli risklere karşı yapıldığında riskten korunma işlemi sonunda ortaya çıkan kazanç veya kayıplar borç ya da alacak kalemlerinde takip edilmez. Riskten korunma işlemi bu söz konusu belirli risklere karşı uygulanıyorsa, korunulan risklerle ilişkili olmayan ve korunan kalemin gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkan kazanç veya kayıplar borç ya da varlık kalemlerinde değil kar veya zararda muhasebeleştirilir. (TMS 39: 90. Prg.)

Finansal riskten korunma işleminde kullanılan finansal aracın defter değeri belirlenirken etkin faiz yöntemi kullanılmış ise finansal araçtan kaynaklanan ve korunulan riskle ilişkilendirilen kazanç veya kayıp finansal aracın defter değerine yansıtılır, kar veya zarar aracılığıyla itfa edilir. İtfa işlemi söz konusu yansıtma işlemi yapıldıktan sonra başlayabilir ve korunulan kalemin, korunulan riskle ilişkili gerçeğe uygun değerindeki değişikliklerin düzeltilmesinin sona ermesinden sonra başlatılamaz, daha önce başlatılması gerekmektedir. Düzeltme ve yansıtma işlemi yeniden hesaplanan etkin faiz oranına dayanır. Dayanak alınan etkin faiz oranı itfanın başladığı tarihteki hesaplanan etkin faiz oranıdır. Bir finansal aracın ya da bir finansal borcun faiz oranı değişikliği riskine karşı korunduğu gerçeğe uygun değer riskinden korunma işleminde hesaplanacak olan etkin faiz oranı yeniden hesaplanıp kullanılamıyorsa, bu durumda düzeltme işlemi eşit oranlı bir düzeltme işlemi kullanılarak itfa edilir. Bu düzeltme işlemi sadece korunan varlığın bir finansal borç ya da alacak olduğu veya bu riskten korunma işleminin faiz oranı değişikliği riskine karşı yapıldığı durumlarda kullanılmaktadır. Yansıtma ve düzeltme işlemleri finansal riskten korunma işleminde kullanılan finansal aracın vadesinde ya da faiz oranı riskine karşı finansal riskten korunma işlemlerinde fiyatlandırma döneminin sonu itibariyle tam olarak itfa edilmiş olmaktadır. (TMS 39 92. Prg.) Etkin faiz oranı, alacağın veya borcun doğduğu andaki fiyatını, tahsil edilecek ya da ödenecek andaki fiyatına eşitleyen faiz oranıdır.

Finansal riskten korunma işlemine tabi tutulmuş, finansal riskten korunan kalem kesin bir taahhüd ise taahhüdün gerçeğe uygun değerinde daha sonra meydana gelen ve korunulan finansal risk ile ilişkili olan kar veya zarar da muhasebeleştirilmiş kazanç veya kayıp ile birlikte, varlık veya borç olarak muhasebeleştirilir. Finansal riskten koruyan aracın gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkan değişimler ise varlık ve borç olarak değil kar veya zararda muhasebeleştirilir. (TMS 39 93.Prg.)

İşletmenin bir borç üstlenmesi veya bir varlık sahibi olması durumunda uygulanan finansal riskten korunma işleminde korunulan varlık kesin bir taahhüt ise muhasebe işlemi yukarıdaki gibi değil bilançoda yapılan bir düzeltme işleminden sonra gerçekleşmektedir. İşletmenin söz konusu ilgili kesin taahhüdü yerine getirmesi neticesinde oluşan varlık veya borcun ilk defter değeri daha önce

bilançoya yansıtılmış olan kesin taahhüdün gerçeğe uygun değerinden, gerçekleşmiş olan finansal riskten korunma işlemi nedeniyle oluşan toplam değeri içerecek ve yansıtacak şekilde düzeltilir. (TMS-39: 94.Prg.)

Gerçeğe uygun değer riskinden korunma işleminde korunan varlık yabancı para cinsinden (Dolar, Euro) bir finansal varlık olarak tanımlanabilir. Bu durum sadece finansal riskten korunan kalemin aynı zamanda bir finansal varlık ya da bir borç portföyü olduğu ve faiz oranı değişikliği riskine karşı gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemi uygulandığı durumlarda olabilmektedir. (TMS 39 Prg. 81A) Finansal olmayan bir varlık ya da borçla ilişkili tahmini bir işlemin, bir kesin taahhüde dönüşmesi ve bu kesin taahhüde gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesi uygulanması durumunda işletme bu işlemin muhasebeleştirilmesini aşağıdaki iki seçenektan birini seçerek gerçekleştirebilir. (TMS-39: 98. Prg.)

- a) İşletme finansal riskten korunma aracından kaynaklı olan ve etkin olduğu tespit edilen kazanç ve kayıpları, diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilir. Diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilen bu kazanç ve kayıplar, işletmenin elde etmiş olduğu varlığın ya da üstlenmiş olduğu borcun, karını ya da zararını etkilediği dönemde kar yada zararın içerisinde “yeniden sınıflandırma düzeltmesi” olarak yeniden sınıflandırılır. Fakat işletmenin diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirmiş olduğu bir zararı veya bu zararın bir bölümünü müteakip dönemler boyunca geri kazanılamayacağına kanaat getirmesi halinde bu tutar, yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak özkaynaklardan çıkartılmaktadır. İşletme yeniden kazanılamayacağına kanaat getirdiği bu tutarı kar veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırmaktadır.
- b) Diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilen, korunma aracından kaynaklı olan ve etkin olduğu tespit edilen kazanç ve kayıpları iptal edilerek, varlık ya da borcun defter değerine veya ilk maliyetine dahil edilmektedir.

Gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemi uygulanan kesin taahhüde ilişkin kar veya zarardan başka bir kalemden muhasebeleştirilen tutarlar, borç veya

varlık olarak yeniden sınıflandırılmaktadır. (TMS 39: 108. Prg.) Gerçeğe uygun değer riskinden korunma işleminde bazı yatırımlar, finansal riskten korunma konusu kalem olarak kabul edilmez bunlar; özkaynak yöntemi uygulanan bir yatırım ve konsolide edilen bağlı ortaklıktaki yatırımlardır. Özkaynak yöntemi uygulanan bir yatırımda yatırımcının kar veya zararı üzerindeki payı kar veya zararda muhasebeleştirilmektedir. Yatırımın gerçeğe uygun değerindeki değişimler muhasebeleştirilmemektedir. Konsolide edilen bağlı ortaklıktaki yatırımda ise, bağlı ortaklıktan ortaya çıkan kar ya da zarar, kar veya zarar olarak muhasebeleştirilmektedir. (TMS- 39 Prg. UR99) İşletmenin finansal tabloları kamuoyuna sunulduğunda, gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemi uygulanan korunma konusu varlık ile korunma aracına ilişkin meydana gelen ve korunulan riskle ilişkilendirilen kazanç ve kayıplar ile açıklamalarda bulunulur. (TFRS 7: 24.Prg.)

2.2.2. Nakit Akış Riskinden Korunma Muhasebesi

İşletmenin muhasebeleştirilmiş olduğu bir varlığın bir borcun ya da gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işlemin üzerinde olumsuz etki yaratan ve bu kalemlerden kaynaklı nakit akışlarında değişikliklere neden olarak, işletmenin net kar veya zararını etkileyebilen risklerden korunmak için uygulanan riskten korunma işlemidir. (TMS 39 86. Prg.) Diğer bir ifade ile işletmenin yapmış olduğu ticari bir işlem ile ilgili ortaya çıkan nakit akışlarında olumsuz değişiklikler yaratabilecek risklerden korunmasıdır. Nakit akış riskinden korunma işleminde ticari işlemlerden kaynaklı nakit akışlarını, gelecekte etkileyebilecek değişken unsurların (Faiz, Fiyat, Maliyet) riskten korunması söz konusudur. (Doğanoğlu, 2014: 78)Nakit akış riskinden korunma işlemlerinde işletmenin sahip olduğu bir borcun, varlığın ya da gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işlemde kaynaklanan nakit akışlarının üzerinde olumsuz etki yaratabilecek değişimleri önceden tahmin edebilmek önem arz etmektedir. Karar aşamasında yapılan bu tahminler nakit akış riskinden korunma işlemlerinde önemli bir yer tutmaktadır.

Nakit akış riskinden korunma ile ilgili yapılan korunma işlemleri faiz oranı, gelecekteki emtia fiyatları ve yabancı para ile ilgili oldukları için karlı işlemlerdir. Nakit akış riskinden korunma işlemlerinde ortaya çıkan kar/zarar tahmini olarak

gerçekleşir ve gelir tablosunu etkilemektedir. Bazı nakit akış riskinden korunma işlemlerinde işletmenin korumak istediği kalemlerde, tamamen korunma sağlanmayabilir. Bu durumda işlemin hedge edilmeyen kısmı fiyat hareketlerine maruz kalabilir. Bu hedge edilmeyen kısım için işletme gelecekte oluşabilecek fiyat dalgalanmaları için nakit akış riskinden korunma işlemi uygulayabilir. (Campbell, John L. 2017) Hisse senedi getirileri piyasalardaki olumsuz durumlardan etkilen işletmeler için, nakit akış riskinden korunma işlemleri oldukça etkili bir riskten korunma yöntemidir. (Chowdhry, Schwartz, 2012: 12) Nakit akış riskinden korunma işlemlerinde etkin olmayan, korunma işlemlerini olumsuz etkileyebilecek bir takım unsurlar vardır. Bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir. (Ramirez, 2015: 28)

- a) Finansal riskten korunma işleminin zaman değeri
- b) Finansal riskten korunma aracına yapılandırılmış bulunan başka türev araçlar.
- c) Finansal riskten korunma işlemi, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini bir işlem için uygulanıyorsa, tahmini işlemin zamanlamasındaki değişimler.
- d) Kredi ve borç değerlemesi düzeltmeleri
- e) Finansal riskten korunan risk ile finansal riskten korunma aracının arasındaki değer veya farklar.

Nakit akış riskinden korunma muhasebesinde; kar veya zarardaki dalgalanmaların önlenmesi için korunan kalemin nakit akışlarındaki değer değişimleriyle finansal korunma aracının değer değişimleri aynı dönemlerde kar veya zarara aktarılarak kazanç ve kaybın dengelenmesi amaçlanmaktadır. (Doğanoğlu, 2014: 78) Nakit akış riskinden korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için öncelikle finansal riskten korunma muhasebesi için gerekli olan genel koşulların dönem boyunca sağlanması gerekmektedir. Nakit akış riskinden korunma işleminde korunma aracından kaynaklanan kazanç veya kaybın etkin olduğu tespit edilen kısmı diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilirken, etkin olmadığı tespit edilen kısmı kar veya zararda muhasebeleştirilmektedir. (TMS 39 95. Prg.)

Nakit akış riskinden korunan kalemin özkaynak ile ilgili bir kısmı varsa bu kısım aşağıdakilerden düşük olanına göre mutlak değer itibariyle düzeltilir. (TMS 39 96. Prg.)

- a) Finansal riskten korunma işleminin başladığı tarihten itibaren finansal riskten korunma aracından kaynaklanan toplam kazanç veya kayıplar.
- b) Finansal riskten korunma işleminin başlangıç tarihinden itibaren finansal riskten korunma arcının gelecekteki nakit akışlarının, gerçeğe uygun değerinde meydana gelen toplam değişimler.

İşletmenin finansal riskten korunma işlemleri ve ilişkisi ile ilgili olarak belirlemiş olduğu belgelendirilmiş risk yönetimi stratejisinin nakit akışlarının belirli bir bileşenini finansal riskten korunma işleminin etkinliğini ölçmede dikkate almaması durumunda kazanç veya kayıp kar veya zararda muhasebeleştirilir. (TMS 39 Prg. 96c) Gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işlem için uygulanan nakit akış riskinden korunma işleminde, finansal riskten korunma işleminin bir finansal varlık veya finansal borç ile muhasebeleştirilmesi ile sonuçlanması durumunda diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilen kazanç veya kayıplar yeniden sınıflandırılır. Nakit akış riskinden korunma işlemi uygulanan tahmini nakit akışlarının kar veya zarara etki ettiği dönemlerde diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş bulunan söz konusu kazanç veya kayıplar, yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak özkaynaklardan çıkartılarak, kar veya zararın içerisinde yeniden sınıflandırılır. Fakat; işletmenin daha önce diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş olduğu bir zararın gelecek dönem içerisinde tekrar geri kazanılamayacağına kanaat getirmesi durumunda zarar, yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak kar veya zararda yeniden sınıflandırılır. (TMS 39 97.Prg.)

Finansal olmayan bir borç veya finansal olmayan bir varlık için uygulanan nakit akış riskinden korunma işleminin kesin bir taahhüde dönüşmesi ve gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesi uygulanması durumunda ya da tahmini bir işleme ilişkin uygulanan nakit akış riskinden korunma işleminin

finansal olmayan bir borç veya varlık muhasebeleştirilmesi ile sonuçlanması durumunda aşağıdaki seçeneklerden biri uygulanmaktadır. (TMS 39 98. Prg.)

- a) Elde edilen varlığın veya borcun karı veya zararı etkilediği dönemlerde, işletme diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş olduğu kayıp veya kazançları yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak kar veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırır. Fakat işletme diğer kapsamlı gelirler de muhasebeleştirilmiş olduğu bir zararın geri kazanılamayacağına kanaat getirmesi durumunda, borç yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak özkaynaklardan çıkartılarak kar veya zararın içerisinde yeniden sınıflandırılır.
- b) İşletme diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmiş olduğu kazanç veya kayıpları iptal ederek borç veya varlığın defter değerine veya ilk maliyetine dahil eder.

İşletme yukarıdaki muhasebeleştirme yöntemlerinden birini muhasebe politikası olarak kabul etmeli, tahmini bir işleme ve finansal olmayan bir borç ya da varlığa uyguladığı nakit akış riskinden korunma işlemlerinin tamamına tutarlı bir şekilde uygulamalıdır. (TMS 39 99. Prg.) Tahmini bir işleme yönelik olarak uygulanan işlemlerin dışında kalan nakit akış riskinden korunma işlemlerinde, nakit akış riskinden korunma işlemi uygulanan tahmini nakit akışlarının kar veya zararı etkilediği dönemlerde diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş bulunan tutarlar öz kaynaklardan çıkartılarak kar veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırılır. (TMS 39: 100. Prg.) Kesin bir taahhüde yönelik olarak yapılan bir finansal riskten korunma işlemi nakit akış riskinden korunma muhasebesine göre muhasebeleştirilebileceği gibi gerçeğe uygun değer riskinden koruma işlemine görede muhasebeleştirilebilmektedir. (TMS 39: 87. Prg.)

2.2.3. Yurt Dışındaki Firmada Bulunan Net Yatırım Riskinden Korunma Muhasebesi

Yurt dışındaki işletmede bulunan net yatırım riskinden korunma, yabancı ülkelerde yatırımı bulunan işletmelerinin genellikle döviz dalgalanmaları olmak üzere yatırımlarını olumsuz etkileyebilecek piyasa girdilerinden ve olumsuz başka durumların bu yatırımları üzerindeki etkilerini en aza indirmek için bir finansal korunma aracına taraf olarak gerçekleştirdikleri bir riskten korunma faaliyetidir.

Bir işletmenin yurtdışında bulunan net yatırımı o işletmenin; iştiraki, bağlı ortaklığı, şubesi veya müşterek yönetime tabi işletmesi olabilir. (Türel, 2008: 49) İşletme yukarıda belirtildiği gibi ticari münasebette bulunduğu işletmeden alacak veya borç niteliğinde parasal bir kalemede sahip olabilir. İşletmenin öngörebildiği bir gelecekte gerçekleşmesi beklenmeyen ya da planlanmayan bir kalem, işletmenin yurt dışındaki işletmede bulunan net yatırımı olabilir. (Öztürk,2013: 230)

İşletme bir grubun bağlı ortaklığı olabilir ve yurtdışındaki işletmeye parasal bir borcu ya da bu işletmeden parasal bir alacağı olabilir. İşletmenin A ve B olmak üzere iki bağlı ortaklığı olduğunu varsayarsak A bağlı ortaklığı yurtdışında bulunan bir işletmedir ve B bağlı ortaklığı ise A bağlı ortaklığına kredi vermektedir. Kredi ödemesinin öngörülebilir bir gelecekte gerçekleşmesi beklenmiyorsa ve bir planada bağlanmamışsa B bağlı ortaklığının A bağlı ortaklığından olan alacağı işletmenin A bağlı ortaklığındaki net yatırımının bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu durum B bağlı ortaklığının kendisinde yurtdışında bulunan bir işletme olması durumunda da geçerli olmaktadır. (TMS 21 Prg. 15A) İşletmenin, yurt dışındaki işletmede bulunan ticari olmayan alacağına, borcuna ya da başka bir yatırımına ilişkin olarak uygulamış olduğu finansal riskten korunma işlemleride, yurt dışındaki işletmede bulunan net yatırımın riskinden korunma işlemleri kapsamında değerlendirilmektedir. (Doğanoğlu, 2014: 85)

Yurt dışındaki işletmede bulunan net yatırımın riskinden korunma işlemleri, nakit akış riskinden korunma işlemlerine benzer şekilde muhasebeleştirilmektedir. Net yatırımın bir parçası olarak muhasebeleştirilen parasal kalemlere ilişkin finansal riskten korunma işlemleride bu kapsamdadır. Finansal riskten korunma işlemi sonucunda; korunma aracından kaynaklanan ve etkin olduğu tespit edilen kazaç veya kayıp diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmektedir. Finansal riskten korunma aracından kaynaklanan ve etkin olmadığı tespit edilen kazanç veya kayıp, kar veya zararda muhasebeleştirilir. Yurt dışındaki işletmenin elden çıkarılması sırasında işletme, finansal riskten korunma aracından kaynaklı olan ve diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş bulunan kazanç veya kayıpları yeniden sınıflandırma düzeltilmesi olarak özkaynaklardan çıkartarak kar

veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırmaktadır. (TMS 39 102.Prg.) İşletmenin yurt dışındaki işletmeye yaptığı net yatırımın riskinden kaynaklanan kur farkları yatırımın elden çıkartılacağı zamana kadar özkaynaklarda, yatırım elden çıkartıldıktan sonrada kar veya zarar içerisinde muhasebeleştirilmektedir. Bu durumda korunan kalemden ve korunma aracından kaynaklı kar veya zarar aynı dönemde kar/zarar hesaplarına aktarılarak, finansal riskten korunma işleminin korunan kalemden ve koruyan araçtan kaynaklanan tutarları dengeleştirilmesi işlevi sağlanmış olmaktadır. (Doğanoğlu, 2014: 87)

Bir işletmenin yurtdışında bulunan bağlı ortaklığı ve iştiraki parasal olmayan kalem olarak ifade edilmektedir. Parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kar yada zarar özkaynaklar da muhasebeleştirilmektedir. Bu kar ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da özkaynaklar da muhasebeleştirilmektedir. Parasal olmayan bir kalemden kaynaklı kar yada zararın, kar veya zarar hesaplarında muhasebeleştirilmesi söz konusu ise bu kar yada zararın kurdan kaynaklanan kısmında kar veya zarar hesaplarında muhasebeleştirilmesi söz konusudur. İşletme, yurt dışında bulunan işletmedeki net yatırımın bir parçası olması durumunda kurlardan kaynaklı olarak ortaya çıkan farkları özkaynaklarda ayrı bir kalem olarak muhasebeleştirilmektedir. Yurt dışındaki işletmede bulunan net yatırımın elden çıkartılması durumunda öz kaynaklarda muhasebeleştirilen kur farkları kar veya zararda muhasebeleştirilmeli ve yine özkaynaklar da ayrı bir kalem olarak muhasebeleştirilmiş bulunan ve bu işletmeye ait olan birikmiş kur farklarında kar yada zarar olarak finansal tablolara yansıtılmaktadır. Yurt dışındaki firmada bulunan yatırım riskinden korunma işlemleri sonucunda oluşan kazanç veya kayıplar, kar veya zararda yeniden sınıflandırılarak birikmiş diğer kapsamlı gelirler veya giderler grubunda yer alır. Bu hesap grubu ortaya çıktıkları dönemde doğrudan özkaynak unsuru olarak kaydedilen ve sonradan kâr veya zarara aktarılabilen hesaplardan oluşmaktadır. (Sabuncu, 2015: 104-105)

İşletmenin raporladığı parasal bir kalem, yurt dışındaki işletmedeki net yatırımının bir bölümünü oluşturuyorsa ve bu raporlanan kalem işletmenin kendi geçerli para biriminden ise işletmenin finansal tablolarında kur farkı ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde yine raporlanan bu kalem, yurt dışındaki işletmenin geçerli para birimindense yada işletmenin veya yurtdışındaki işletmenin geçerli

para biriminden başka bir para biriminde ise işletmenin finansal tablolarında kur farkı ortaya çıkmaktadır. Bu tür kur farkları yurtdışındaki işletmeyi ve raporlayan işletmeyi içeren finansal tablolarda diğer kapsamlı gelirler içerisinde muhasebeleştirilmektedir. (TMS 21 33. Prg.)

İşletme yurtdışındaki yatırımın elden çıkarılması durumunda yurt dışındaki işletmede bulunan net yatırımın riskinden korunma işlemlerine son verir. Yurt dışındaki işletmede olan bağlı ortaklığın ve iştirakin üzerindeki kontrolün, önemli etkinin veya müştereken kontrol edilen işletme üzerindeki müşterek kontrolün kaybedilmesi durumlarında da finansal riskten korunma işlemlerine son verilir ve işlemler yatırımın elden çıkarılması işlemleri olarak muhasebeleştirilir. (Doğanoğlu, 2014: 87)

2.3. Finansal Riskten Korunma Muhasebesinin Şartları

Finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanması, finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanması ile ilgili koşulların tümünün karşılanması durumunda işletmenin isteğine bırakılmıştır.

Finansal riskten korunma işlemlerinde öncelikle finansal riskten korunma ilişkisi ile finansal riskten korunma işlemlerine başlanılmasına neden olan risk yönetimi hedef ve stratejilerinin resmi bir tanımının yapılması ve bunların resmi bir şekilde belgelendirilmesi gerekmektedir. Bu belgede işletme; finansal riskten korunma konusu kalem ya da işlemi, finansal riskten korunma işlemlerinde kullanılacak finansal korunma araçlarını, korunulan finansal riskin yapısını, koruyan finansal aracın korunulan kalemin gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen ve korunulan risklerle ilişkilendirilen değişiklikleri dengelemedeki etkinliğinin nasıl değerlendirileceğine dair açıklamalar yapılmalıdır. (TMS 39: Prg. 88a)

Finansal riskten korunma işleminin oldukça etkin olması ve finansal riskten korunma işlemine ilişkin belgelendirilmiş risk yönetim stratejisi ile tutarlı olması gerekir. Finansal riskten korunma işleminin korunulan kalemi etkileyecek riskleri bertaraf ederek değişiklikleri dengelemede oldukça etkin olması gerekmektedir. (TMS 39 Prg. 88b)

Finansal riskten korunma işlemi nakit akış riskinden korunmaya yönelik bir işlem ise nakit akışlarındaki değişikliklerin kar veya zararı etkileyecek nitelikte olması ve finansal riskten korunma işlemi uygulanan tahmini işlemin gerçekleşme ihtimalinin yüksek olması gerekmektedir. (TMS 39 Prg. 88c)

Uygulanan finansal riskten korunma işleminin etkinliği yüksek olmalıdır. Bu da finansal riskten korunma işleminin etkinliğinin güvenli bir şekilde ölçülebilmesine bağlıdır. Finansal riskten korunma konusu uygulanan kalemin korunulan finansal risk ile ilişkilendirilen gerçeğe uygun değeri ve nakit akışları ile finansal riskten koruyan aracının gerçeğe uygun değerinin güvenli bir şekilde ölçülebilmesi gerekmektedir. (TMS 39: Prg. 88(d))

Finansal riskten korunma işlemlerinin etkinliğinin sürekli bir şekilde sağlanması gerekir. Finansal riskten korunma işlemleri uygulanmaya başlandığı dönemlerden itibaren sürekli değerlendirilmeli ve tanımlandığı tüm raporlama dönemleri boyunca işlemlerin etkin olmasına dikkat edilmeli ve işlemler sürekli olarak etkin olacak şekilde tespit edilmelidir. (TMS 39 Prg. 88e)

2.4 Finansal Riskten Korunma Araçlarının Türk Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu

Günümüzde etkisi giderek artan finansal riskten korunma araçlarıyla ilgili gerek vergi mevzuatında gerekse sermaye piyasası ve kambiyo mevzuatında çeşitli yasal düzenlemeler yer almaktadır. Yapılan düzenlemeler ile türev finansal araçların vergilendirme usulleri belirlenmiştir. Türev finansal araçların gelirlerinin vergilendirilmesi, araçların temel kullanım alanı olan riskten korunma, arbitraj, spekülasyon ile kullanımlarındaki esneklik, karmaşık yapı, verginin peçelenmesi ve vergiden kaçınma gibi amaçlarla kullanılmaları nedeniyle önem taşımaktadır. (Türev Finansal Araçlar Ve Vergilendirilmesi. Anonim)

Vergi mevzuatında türev finansal araçlar ile ilk olarak yapılan temel düzenleme 2004 yılında 5281 Sayılı kanun ile gerçekleşmiştir. Daha sonra GVK'nun geçici 67 inci maddesinde türev finansal araçların vergilendirilmesine yer verilmiştir. 67. maddede türev finansal araçlar “diğer sermaye piyasası aracı” adı altında tanımlanmış ve “*diğer sermaye piyasası aracı*”; “*Bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede,*

önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergeye dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve döviz alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı addolunur.’’ ifadelerine yer verilmiştir. Görüldüğü gibi tanım türev ürünler ile ilgili yapılan tanımlamalarla birebir aynıdır. Yine GVK’un geçici 67 inci maddesi uyarınca bankaların ve aracı kurumların vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesine konu olan bir işlem gerçekleştirmeleri halinde, işleme konu olan sözleşmenin hükmünden yararlanıldığı anda, sözleşmenin işlem fiyatına göre oluşan değeri ile sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri arasındaki fark üzerinden sözleşmenin sona erdiği tarih itibariyle tevkifat yapılması gerekmektedir. Üç aylık süreyi kapsayan bir dönem içerisinde diğer sermaye piyasası aracı veya aynı türden menkul kıymet ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi gerçekleşmesi halinde tevkifat işlemi yapılırken bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınır. Yine aynı madde uyarınca alım satıma konu teşkil eden diğer sermaye piyasası aracının veya menkul kıymetin aynı türden olması durumunda, üç aylık dönem içerisinde gerçekleşen işlemlerin konsolide edilmesi gereken (varsa) ve beyan edilip ödenmesi gereken vergi hesaplanacaktır. (Türev Finansal Araçlar Ve Vergilendirilmesi. Anonim)

Türev araçlar, gelir vergisi kanununa göre tevkifat usulüne göre vergilendirilmektedir. Tevkifat usulü ile vergilendirilen türev ürünler için yıllık beyanname verilmez. İşletmenin diğer gelirler için vereceği beyannameye türev ürünlerden elde edilen gelirler dahil edilmez. (Kalin, 2016)

Türev finansal araçların vergilendirilmesi ile ilgili kapsamlı düzenlemeler 19 Ocak 2012 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 282 nolu gelir vergisi genel tebliğinde ve 5 seri nolu kurumlar vergisi genel tebliği ile yapılmıştır. Türev finansal araçların vergilendirilmesi bu tebliğler kapsamında aşağıda açıklanmıştır.

Forward Sözleşmeleri

- a) *Forward sözleşmesi ile ilgili işlemlerde mükellefin gerçek kişi olması halinde vergilendirme;* gelir vergisi kapsamında gerçek kişilerin forward sözleşmeleri ile ilgili işlemlerinin karla sonuçlanması durumunda sözleşmenin işlem fiyatına göre oluşan değeri ile sözleşmeye baz alınan ürün matrahını oluştururlar. Buna göre forward sözleşmesinden yararlanıldığı anda, sözleşmenin işlem fiyatına göre oluşan değeri ile sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri arasındaki fark üzerinden sözleşmenin vade süresinin sona erdiği tarih itibarıyla bankalar ve aracı kurumlar tarafından tevkifat yapılacaktır.
- b) *Forward sözleşmesi ile ilgili işlemlerde mükellefin kurumlar olması halinde vergilendirme;* forward işlemlerinden elde edilen gelirler sözleşmenin sonuçlandırılması ile gerçekleştiğinden vadeye kadar olan dönem içinde yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekmektedir. Kurum kazancına dahil edilecek kar veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir. Herhangi bir sebepten dolayı sözleşmenin vadesinden önce sona ermesi veya bozulması durumunda forward sözleşmesi ile ilgili işlemlerden doğan kar veya zararın sözleşmenin bozulduğu ve sona erdiği tarihte kurum kazancına dahil edilmesi gerekir. Forward sözleşmesi ile ilgili işlemlerin, sözleşmeye dayanak teşkil eden varlığın teslim edilmesi ile sonuçlanması halinde sözleşmede yer alan vade tarihi itibarı ile alınan veya satılan varlıkların değerinin sözleşmede yer alan birim değer üzerinden kayıtlara geçirilmesi gerekmektedir.

Para Swapı Sözleşmeleri

- a) *Para swapı sözleşmeleri ile ilgili işlemlerde mükellefin gerçek kişi olması halinde vergilendirme;* para swapı işlemlerinde taraflar önceden kararlaştırdıkları belli bir oran üzerinden ve belirli koşullarda, belirli miktardaki para birimlerini değiştirmektedirler. Para swapı sözleşmeleri ile ilgili işlemlerde, farklı para birimlerinin karşılıklı olarak değiştirilmesi

sonucunda ortaya çıkan gelir vergilendirilecek olan, tevkifat matrahını oluşturur. Tevkifat matrahı, ilk değişimin yapıldığı tarihteki kur üzerinden hesaplanan değer ile sözleşmede belirtilen vade tarihindeki değişim için belirlenen kura göre oluşan değer arasındaki farktır. Forward sözleşmesi ile ilgili işlemlerin karla sonuçlanması halinde söz konusu tevkifat matrahına %10 oranında tevkifat yapılır. İşlemin zarar ile sonuçlanması durumunda 257, 258 ve 269 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğlerine göre aynı tür işlemlerden doğan karlardan mahsubu yapılabilmektedir.

- b) *Para swapı sözleşmeleri ile ilgili işlemlerde mükellefin kurumlar olması halinde vergilendirme;* para swapı sözleşmeleri ile ilgili işlemlerde vade tarihine kadar olan dönem içerisinde yapılan değerlemeler (reeskont işlemleri) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemektedir. Para swapı sözleşmeleri ile ilgili işlemlerde elde etme, sözleşmenin vadesinde gerçekleştiğinden ve kurum kazancına dahil edilecek kâr veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir. Para swapı sözleşmeleri ile ilgili işlemlerin döviz değişimi ile ilgili olması halinde, bilançonun aktifine kaydedilen dövizleri genel hükümler çerçevesinde değerlemeye tabi tutulması gerekir. Swap sözleşmesinin vadeden önce sona ermesi veya bozulması halinde ise para swapı işleminden doğan kâr veya zararın sözleşmenin bozulma veya sona erme tarihi itibarıyla kurum kazancına dahil edilmesi gerekecektir.

Faiz Swapı Sözleşmeleri

- a) *Faiz swapı sözleşmeleri ile ilgili işlemlerde mükellefin gerçek kişi olması halinde vergilendirme;* Faiz swapı aynı para birimi üzerinden olan borçlarda, gösterge bir anapara tutarı üzerinden farklı faiz oranı esaslarına göre hesaplanacak faizlerin iki taraf arasında anlaşılan vadelerde değişimini öngören bir swap sözleşmesi türüdür. Faiz swapı sözleşmelerinde sadece faizler değişmektedir anapara değişimi yapılmamaktadır. Faiz swapı sözleşmelerinde tevkifat matrahını, faiz ödemelerinin değişimi nedeniyle ödeme dönemlerinde hesaplanan net

kazançlar oluşturmaktadır. Faiz ödemelerinin bir yıl içerisinde aynı tarihlerde gerçekleşmesi (çakışma) durumunda, her bir ödeme tarihinde hesaplanan net kazanç tevkifat matrahını oluşturmaktadır. Ödeme tarihlerinin hepsinin değil, bir kısmının çakışması halinde, bir yıl geçmemesi şartı ile ödemelerin çakıştığı tarihlerde, ödeme yapılan faiz tutarları ile müşteriye ödenen faiz tutarlarının tamamı karşılaştırılarak net kazanç tutarı tespit edilir. Faiz swapı sözleşmesi ile ilgili işlemler karlı ise; elde edilen gelir üzerinden %10 oranında tevkifat yapılır. İşlem karlı değil ise; ödeme dönemleri itibarıyla ortaya çıkan zararlar, bir yılı aşmaması şartı ile 257, 258 ve 269 seri numaralı Gelir Vergisi Genel tebliğlerine göre izleyen dönemlerde aynı tür işlemlerden doğan gelirlerden mahsup edilebilmektedir. Zararlar takvim yılı sonuna kadar mahsup edilemezse, ihtiyari beyanname yoluyla mahsup edilebilmektedir.

- b) *Faiz swapı sözleşmeleri ile ilgili işlemlerde mükellefin kurumlar olması halinde vergilendirme;* Faiz swapı sözleşmelerinde faiz değişimlerinin yapıldığı dönemler, sonuna kadar ilgili dönem içinde yapılan değerlemeler (reeskont işlemleri) kurumlar vergisi matrahı tespitinde indirim veya ilave kalem olarak düzeltilir. Dolayısıyla, sözleşmenin taraflarınca ödenen veya tahsil edilen faizler, sözleşmenin vade tarihi beklenilmeden, faiz tahakkukunun yapıldığı dönemler itibarıyla swap sözleşmesi taraflarınca kurum kazançlarının tespitinde gelir veya gider olarak dikkate alınır. Faiz swapı sözleşmesinde, faiz değişimlerinin çakışması durumunda, faiz değişim tarihlerinde elde edilen faiz geliri ile ödenen faiz giderlerinin karşılaştırılmasının yapılması neticesinde ortaya çıkan net kâr veya zararın bu tarihler itibarıyla kurum kazancının tespitinde dikkate alınması gerekmektedir. Faiz swapında faiz değişimlerinde bir kısmının çakışmaması durumunda ise çakışmayan tarihlerde elde edilen faiz gelirin veya ödenen faiz giderlerinin, değişim tarihinde yapılacak faiz gideri reeskontu veya faiz geliri reeskontu ile karşılaştırılması neticesinde oluşacak net kâr veya zararın bu tarihte kurum kazancının tespitinde dikkate alınması gerekir. Çakışmayan

tarihlerde yapılan faiz gideri reeskontu veya faiz geliri reeskontunun, izleyen dönem başından itibaren ters kayıtla kapatılması gerekmektedir.

Opsiyon Sözleşmeleri

- a) *Opsiyon sözleşmeleri ile ilgili işlemlerde mükellefin gerçek kişi olması halinde vergilendirme:* Opsiyon sözleşmelerinde, tarafların sözleşmeden doğan hakkını kullanmasıyla gelir elde edilmesi halinde, tevkifat matrahı, sözleşmeye dayanak teşkil eden varlığın piyasa fiyatına göre oluşan değeri ile işlem fiyatına göre oluşan değeri arasındaki farktan ödenen opsiyon priminin düşülmesi ile hesaplanan tutardır. Opsiyon primi yabancı para cinsinden ise ödemenin yapıldığı tarihte geçerli olan kur üzerinden Türk Lirasına çevrilerek hesaplanır. Opsiyon sözleşmesi ile ilgili işlemlerde elde edilen kazanç üzerinden %10 tevkifat yapılır. Satın alma/satma hakkının kullanılmadığında ise; ödenen prim zarar olarak dikkate alınmaktadır.
- b) *Opsiyon sözleşmeleri ile ilgili işlemlerde mükellefin kurumlar olması halinde vergilendirme:* Opsiyon sözleşmelerinden, opsiyonun kullanıldığı tarihe kadar olan dönem içinde yapılan değerlemeler (reeskont işlemleri) kurum kazancı ile ilişkilendirilmez. Opsiyon sözleşmesinin nakdi uzlaşması ile sonuçlanması durumunda, nakdi uzlaşma sonucunda elde edilen kâr veya zararın kurum kazancına dahil edilmesi gerekir. Opsiyon sözleşmesinin teslimat ile sonuçlanması durumunda ise işlem bir varlığın satışı işleminden farklı olmayacağından, sözleşmenin vade tarihinde alınan veya satılan varlıkların sözleşmedeki opsiyon kuru ile kayıtlara geçirilmesi gerekmektedir. Opsiyon sözleşmesinden kaynaklanan hakkın kullanılmaması halinde herhangi bir kâr veya zarar doğmamaktadır.

2.5. Finansal Riskten Korunma Muhasebesinin TMS/TFRS Kapsamında Muhasebeleştirilmesi

Finansal riskten korunma işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili en kapsamlı düzenlemeler bu konuda yayınlanmış olan TMS ve TFRS ler ile

yapılmıştır. Yayınlanan standartlar arasında finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili en kapsamlı düzenlemeler TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standardında bulunmaktadır. TMS 39 uygulamada olmadan önce riskten korunma işlemlerinin etkileri finansal tablolara çok az yansıtılmaktaydı çünkü; finansal riskten korunmak için kullanılan finansal araçlar genellikle finansal tabloların dışında tutulmaktaydı. TMS 39'dan önce muhasebe uygulamaları finansal araçların karmaşık ve hızla değişen yapısına ayak uyduramamıştı. TMS 39 ve bu konuda yayınlanan diğer standartların amacı gerçeğe uygun değer çerçevesinde finansal araçların ölçümü de dâhil olmak üzere finansal araçların muhasebeleştirme uygulamalarını ortaya koymaktır. Finansal riskten korunma muhasebesi ve ilgili ölçüm kuralları ve teknikleri çerçevesinde risklerin etkili bir şekilde finansal tablolarda muhasebeleştirilmesi ve sunumu karar alma aşamasında finansal tabloları yorumlayan finansal bilgi kullanıcıları ve yatırımcılar açısından oldukça önemlidir. (Doğanoğlu, 2014: 62)

Finansal riskten korunma muhasebesi, finansal riskten korunma aracı ile finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerlerinde ortaya çıkan değişikliklerin kâr veya zarar üzerindeki etkilerinin muhasebeleştirilmesidir. Görüleceği gibi finansal riskten korunma muhasebesinde iki ana unsur bulunmaktadır bunlar; finansal riskten korunma aracı ve finansal riskten korunma konusu kalemdir. Finansal riskten korunma aracı, piyasa koşullarına karşılaşılan çeşitli bir takım risklerin finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerindeki veya nakit akışlarındaki yol açtığı değişiklikleri dengelemesi beklenen türev araç ya da (sadece döviz kuru riskinden korunma amaçlı işlemler için) türev olmayan finansal varlık veya borçlardır. Finansal riskten korunma konusu kalem ise; gerçeğe uygun değerinde veya gelecekte elde edilecek nakit akışlarında, çeşitli riskler sonucu ortaya çıkan değişiklikler nedeniyle işletmeyi riske maruz bırakan ve finansal riskten korunmuş olarak sınıflanan bir varlık, yükümlülük, kesin taahhüt, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlem veya yurtdışı işletmedeki net yatırımdır. (TMS 39 9. Prg.) Finansal riskten korunma muhasebesinde normal muhasebe uygulamalarının ve ilkelerinin öngördüğünden farklı bir raporlama yapılır. Finansal riskten korunma muhasebesinin amacı, riskten korunma işlemi sonucunda ortaya çıkan, finansal riskten korunma aracından

ve koruma konusu kalemden kaynaklanan değişimlerin muhasebesel etkilerini kar ve zararda göstermektir, kar veya zararda dengeleştirmektir. (Doğanoğlu, 2014: 63)

Finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanabilmesi gerekli koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu koşullar şunlardır; (TMS 39 86. Prg.)

- a) Belgelendirilmiş bir risk yönetim stratejisinin bulunması gerekmektedir.
- b) Riskten korunma işleminin değişikleri dengelemede oldukça etkin olması gerekmektedir.
- c) Finansal riskten korunma işleminin konusunu teşkil eden tahmini işlemin gerçekleşme ihtimalinin oldukça yüksek olması ve nakit akışlarındaki değişikliklerin kâr veya zararı etkileyebilecek nitelikte olması gerekmektedir.
- d) Finansal riskten korunma işleminin etkinliğinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi gerekir.
- e) Finansal riskten korunma işleminin tanımlandığı tüm finansal raporlama dönemleri boyunca oldukça ve sürekli etkin olması gerekir.

TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standardına göre üç çeşit finansal riskten korunma ilişkisi vardır. Bunlar;

- Gerçeğe uygun değer riskinden korunma,
- Nakit akış riskinden korunma ve
- Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım riskinden korunmadır.

TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalara göre finansal riskten korunma muhasebesi uygulandığında kamuoyuna yapılması gereken açıklamalar bulunmaktadır. Yapılması gereken genel açıklamalar aşağıda özetlenmiştir.

- a) Yapılan her finansal riskten korunma işleminin niteliği,
- b) Finansal riskten korunma işleminde finansal riskten korunma aracı olarak belirlenmiş finansal araçların nitelikleri ve raporlama dönemleri sonundaki gerçeğe uygun değerleri,
- c) Finansal riskten korunma işleminde korunulan riskler.

Nakit akış riskinden korunma işlemi ile ilgili olarak yapılması gereken açıklamalar;

- a) Nakit akışlarının meydana gelmesinin beklendiği dönemler ve kar veya zararı etkilemelerinin beklendiği zaman,
- b) Daha önceden finansal riskten korunma muhasebesi uygulanan ancak meydana gelmesi artık tahmin edilmeyen, öngörülmeyen işlemlerin niteliği,
- c) Dönem içinde diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş olan tutar,
- d) Kapsamlı gelir tablosunda ilgili kalemlere dahil edilen tutar ve ayrıca gösterilmek amacıyla, özkaynaklardan çıkarılarak kar veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırılan tutar,
- e) Dönem içerisinde özkaynaklardan çıkarılmış olan ve yüklenimi veya edinimi finansal riskten korunma gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlemin konusunu oluşturan finansal olmayan varlık veya borcun diğer bir defter değerine veya başlangıç maliyetine eklenen tutar
- f) Kar veya zararda muhasebeleştirilen etkisizlik durumudur.

Gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemleri ile ilgili olarak yapılması gereken açıklamalar şunlardır;

- a) Finansal riskten korunma aracına ilişkin kazanç veya kayıplar,
- b) Finansal riskten korunma işlemi sonunda meydana gelen ve korunulan riskle ilişkilendirilebilen kazanç veya kayıplar.

Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım riskinden korunma amaçlı işlemlerde ise bu işlemlerden kaynaklanan ve kar veya zararda muhasebeleştirilen etkisizlik durumu varsa bu durum kamuoyuna açıklanmalıdır.

Finansal riskten korunma işlemlerinde finansal riskten korunma ilişkisi sona erdiğinde, ilgili türev aracın vadesi dolduğunda, satıldığında, riskten korunma için gereken şartlardan herhangi biri yerine getirilmediğinde veya riskten korunma

ilişkisi iptal edildiğinde riskten korunma muhasebesine son verilmektedir.
(Doğanoğlu, 2014: 63)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ UYGULAMALARI

3.1. Finansal Riskten Korunma Muhasebesi İle İlgili Literatür Taraması

Finansal riskten korunma muhasebesi, dünyanın gelişmiş bir çok ülkesinde çok yaygın bir şekilde uygulanmasına rağmen ülkemizdeki kullanımı, türev finansal araçların kullanımının artmasıyla beraber olmuştur. Türev finansal araçların özellikle riskten korunma amacıyla kullanımının artması ile birlikte riskten korunma muhasebesinde uygulanmaya başlanmıştır.

Önce, (1995), “Türev Ürünlerin Muhasebe Sorunları ve Bankalar İçin Muhasebeleştirme Şekilleri” adlı çalışmada türev ürünlerin muhasebeleştirilmesi ile ilgili sorunları ve bankalardaki muhasebeleştirme şekillerini incelemiştir.

Kıyılar, (1998), “Swap, Swap Türleri ve Swap İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi” adlı çalışmada swap sözleşmeleri ve swap sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesini incelemektedir. (Sabuncu, 2015: 135)

Selvi, (2000), “Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi” adlı çalışmada türev ürünlerin muhasebeleştirilmesini incelemektedir.

Olca, (2001), “Futures (Vadeli İşlem) Sözleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi” adlı çalışmada futures sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesini incelemektedir.

Akay, (2002), “Türev Ürünlerden Swap İşlemleri ve Muhasebeleştirme İlkeleri” adlı çalışmada swap işlemlerini ve muhasebeleştirilmesini incelenmiştir. (Sabuncu, 2015: 135)

Parlakkaya, (2003), “Finansal Türev Ürünler İle Mali Risk Yönetimi Ve Muhasebe Uygulamaları” adlı çalışmada türev ürünleri, finansal riskleri, türev ürünlerin finansal riskten korunma ile ilgili işlemlerini ve bu işlemlerin muhasebeleştirilmesini incelemiştir.

Uzun, (2004), “Türkiyedeki Uygulamalar, 39 Numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı Ve Avrupa Merkez Bankası Uygulamaları Çerçevesinde Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi Ve Finansal Tablolara Yansıtılması” adlı çalışmasında, yayınlanmış en ileri düzenlemeler çerçevesinde türev finansal araçların riskten korunma amaçlı işlemler ve diğer amaçlı işlemlerde kullanımındaki uygulanacak muhasebe esaslarını incelemiştir.

Türel, (2008), “Riskten Korunma Muhasebesi Ve Finansal Tablolarda Gösterilmesi” Adlı Çalışmasında riskten korunma amaçlı olarak taraf olunan türev araçlardan elde edilen kazanç yada kayıpların finansal tablolarda nasıl gösterileceğini incelemiştir.

Doğanoğlu, (2014), “Finansal Riskten Korunma Muhasebesi Ve Türkiye uygulamalarının Tespiti” adlı çalışmasında türev işlemlerin finansal risk yönetimi açısından değerlendirilmesini ve muhasebeleştirme uygulamalarını incelemiştir.

Dızman, (2014), “Türev Finansal Ürünlerin; Türkiye Muhasebe Standartları (TMS), Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) Ve Yeni Hesap Planı Taslağı Kapsamında Muhasebeleştirilmesi” adlı çalışmasında türkiyede en son yapılan kapsamlı düzenlemeler çerçevesinde türev finansal araçların muhasebeleştirilmesini incelemiştir.

Yenilmez, (2015), “Finansal Riskten Korunma Muhasebesi Ve Finansal Tablolarda Raporlanması” adlı çalışmasında , Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS) ve Uluslararası Muhasebe Raporlama Standartları (IFRS) Kapsamında riskten korunma muhasebesini ve finansal tablolarda raporlanmasını incelemiştir.

Sabuncu, (2015), “Riskten Korunma Amaçlı Türev Araçların TMS/TFRS Kapsamında Muhasebeleştirilmesi Ve Uygulaması” adlı çalışmasında TMS ve TFRS kapsamında riskten korunma muhasebesini ve finansal tablolarda gösterilmesini incelemiştir.

3.2. Finansal Riskten Korunma Muhasebesinin Uygulanması

TDHP da türev finansal araçların muhasebeleştirilmesi ile ilgili hesaplar bulunmamaktadır. Bundan dolayı işletmeler, gerek riskten korunma amaçlı gerekse alım satım amaçlı olarak türev finansal araç kullanmaları halinde muhasebe uygulamalarında nazım hesapları kullanmaktadırlar. Türev finansal araçları hem alım satım amaçlı hemde riskten korunma amaçlı olarak kullanan ve muhasebe uygulamalarında nazım hesapları kullanmayan fakat TDHP dan bu konuya en yakın ilgili hesapları kullanan işletmeler bulunmaktadır. Bu uygulamalar finansal riskten korunma muhasebesi uygulamaları şeklinde değil, daha çok finansal araçların ve menkul kıymetlerin muhasebe uygulamalarına benzemektedir. (Sabuncu. 2015: 151)

2014 yılında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun yayınlamış olduğu fakat resmileşmeyen yeni TDHP taslağında türev ürünler ile ilgili hesaplara ve işleyişlerine yer verilmiştir. TDHP uygulama genel tebliğinde yer alan bu hesaplar ile yapılan kayıtlar, türev ürünler ve finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili düzenlemelerin yer aldığı TMS/TFRS ve vergi mevzuatı ile daha uyumlu olmaktadır. Bu bölümde finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili çalışmalar yeni Tek Düzen Hesap Planı Taslağı açısından ele alınmıştır. Yeni dönemde finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili uygulamaların nasıl yapılması gerektiği konusunda bir öneri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.2.1 Finansal Riskten Korunma Muhasebesi İle İlgili Hesaplar

Yeni Tek Düzen Hesap Planı Taslağı'nda, Türev Finansal Varlıklar ve riskten korunma muhasebesi ile ilgili hesaplar ve bu hesapların işleyişine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir (TMSK, 2014)

3.2.1.1. (116) Türev Finansal Varlıklar

Bu hesap; alım-satım amaçlı veya finansal riskten korunma amacıyla, en fazla on iki ay elde bulundurmaya niyetiyle yapılan türev sözleşmelerin izlenmesinde kullanılır. İşletmelerin türev finansal varlık (türev ürün sözleşmesi) edinmesinde başlangıç maliyetinin sıfır olması durumunda, bu hesaba herhangi bir kayıt yapılmaz doğrudan bilanço dışı bilgi hesaplarında izlenir. Bilanço dışı hesaplarda

izlenen türev finansal araçların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve varlık oluşturan farklar bu hesaba alınır. Bu hesaba kaydedilen değerlendirme farkları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde ilgisine göre gelir tablosu veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

Türev sözleşmelerinin edinilmesinde başlangıç teminatı veya prim yatırılması gereken türev ürünlerde (vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde olduğu gibi) yatırılan teminatlar ve primler de bu hesaba izlenir.

(116) Türev Finansal Varlıklar hesabının İşleyişi: Türev sözleşmeler ile edinilen türev finansal varlıklar bu hesabın borcuna, bu sözleşmelerin sona ermesi ve elden çıkarılmasında ise bu hesabın alacağına kaydedilir. Türev ürünlerin edinilmesinde yatırılan başlangıç teminatları ve ödenen primler de bu hesabın borcuna kaydedilir. Türev finansal araçlarda meydana gelen gerçeğe uygun değer artışları bu hesabın borcuna, türev finansal varlıkların işletme tarafından edinilme amaçlarına göre ilgili hesapların (“648 Türev Finansal Araç Kârları”, “667 Finansman Faaliyetiyle ilgili Türev Finansal Araç Kârları” ya da “562 Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları”) alacağına kaydedilir. Türev finansal araçlarda meydana gelen gerçeğe uygun değer azalışları ise, bu hesabın alacağına, türev finansal varlıkların işletme tarafından edinilme amaçlarına göre ilgili hesapların (“658 Türev Finansal Araç Zararları”, “677 Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Zararları” ya da “562 Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları”) borcuna kaydedilir.

3.2.1.2. (227) Türev Finansal Varlıklar

Bu hesap; alım-satım amaçlı veya finansal riskten korunma amacıyla, on iki aydan daha uzun süreli elde bulundurmaya niyetiyle yapılan türev sözleşmelerin izlenmesinde kullanılır. İşletmelerin türev finansal varlık (türev ürün sözleşmesi) edinmesinde başlangıç maliyetinin sıfır olması durumunda, bu hesaba herhangi bir kayıt yapılmaz doğrudan bilanço dışı bilgi hesaplarında izlenir. Bilanço dışı hesaplarda izlenen türev finansal araçların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve varlık oluşturan

farklar bu hesaba alınır. Bu hesaba kaydedilen değerleme farkları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde ilgisine göre ilgili gelir veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

Türev sözleşmelerinin edinilmesinde başlangıç teminatı veya prim yatırılması gereken türev ürünlerde (vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde olduğu gibi) yatırılan teminatlar ve primler de bu hesapta izlenir.

(227) Türev Finansal Varlıklar hesabının İşleyişi: Türev sözleşmeler ile edinilen türev finansal varlıklar bu hesabın borcuna, bu sözleşmelerin sona ermesi ve elden çıkarılmasında veya vadenin on iki aya inmesi nedeniyle dönen varlıklara aktarımında ise bu hesabın alacağına kaydedilir. Türev ürünlerin edinilmesinde yatırılan başlangıç teminatları ve ödenen primler de bu hesabın borcuna kaydedilir. Türev finansal araçlarda meydana gelen gerçeğe uygun değer artışları bu hesabın borcuna, türev finansal varlıkların işletme tarafından edinilme amaçlarına göre ilgili hesapların (“648 Türev Finansal Araç Kârları”, “667 Finansman Faaliyetiyle ilgili Türev Finansal Araç Kârları” ya da “562 Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları”, “527 Türev Araçlar Değerleme Farkları” hesaplarının) alacağına kaydedilir. Türev finansal araçlarda meydana gelen gerçeğe uygun değer azalışları ise, bu hesabın alacağına, türev finansal varlıkların işletme tarafından edinilme amaçlarına göre ilgili hesapların (“658 Türev Finansal Araç Zararları”, “677 Finansman Faaliyetiyle ilgili Türev Finansal Araç Zararları” ya da “562 Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesaplarının) borcuna kaydedilir.

3.2.1.3. (307) Türev Finansal Borçlar

Bu hesap; Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında, türev sözleşmelerinden doğan kısa vadeli borçların izlenmesinde kullanılır. Bilanço dışı hesaplarda izlenen türev finansal araçların Türkiye Muhasebe Standartları hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve yükümlülük oluşturan farklar bu hesapta izlenir. Bu hesaba kaydedilen değerleme farkları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde ilgili gider veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

(307) Türev Finansal Borçlar hesabının İşleyişi: Türkiye Muhasebe Standartlarında açıklandığı şekliyle türev sözleşmeler nedeniyle yüklenilen türev finansal borçlar bu hesabın alacağına kaydedilir. Yükümlülüğün ortadan kalkmasında veya yerine getirilmesinde hesaba borç kaydedilir.

3.2.1.4. (407) Türev Finansal Borçlar

Bu hesap; Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında, türev sözleşmelerinden doğan uzun vadeli borçların izlenmesinde kullanılır. Bilanço dışı hesaplarda izlenen türev finansal araçların Türkiye Muhasebe Standartları hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve yükümlülük oluşturan farklar pasif nitelikli bu hesapta izlenir. Bu hesaba kaydedilen değerlendirme farkları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde özelliğine göre ilgili gider veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

(407) Türev Finansal Borçlar hesabının İşleyişi: Türkiye Muhasebe Standartlarında açıklandığı şekliyle türev sözleşmeler nedeniyle yüklenilen türev finansal borçlar bu hesabın alacağına kaydedilir. Vadesi on iki ayın altına düşen türev ürünlerle ilgili yükümlülükler bu hesaptan kısa vadeli borçlardaki 307 no'lu hesaba aktarılır.

3.2.1.5. (648) Türev Finansal Araç Karları

Yatırım faaliyetiyle ilgili türev araçların değerlendirme işlemlerinden ortaya çıkan kârlar ve türev ürün sözleşmeleri işlemlerinin sonlandırmasından ortaya çıkan kârlar bu hesapta izlenir.

(648) Türev Finansal Araç Karları İşleyişi: Yatırım faaliyetiyle ilgili türev finansal araçların gerçeğe uygun değerinde artış olması durumunda ilgili türev ürün varlık hesabına borç kaydedilirken, bu hesaba alacak yazılır. Finansman faaliyetiyle ilgili türev ürünlerin (finansal riskten korunma amaçlı türev ürünler) gerçeğe uygun değer artışları bu hesaba değil “667 Finansman Faaliyetiyle ilgili Türev Finansal Araç Kârları” hesabına, nakit akış riskinden korunmak için yapılan türev sözleşmelerinden ortaya çıkan farklar ise özkaynaklar grubunda

“562 Türev Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesabına kaydedilir. Dönem sonlarında “690 Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı veya Zararı” hesabına aktarımında hesaba borç kaydedilir.

3.2.1.6 (677) Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Karları

Finansal riskten korunma amaçlı yapılan finansman faaliyetiyle ilgili türev araçların değerlendirme işlemlerinden ortaya çıkan kârları ve türev ürün sözleşmeleri işlemlerinin sonlandırılmasından ortaya çıkan kârlar bu hesapta izlenir.

(677) Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Karları İşleyişi:

Finansman faaliyetiyle ilgili türev finansal araçların gerçeğe uygun değerinde artış olması durumunda ilgili türev ürün varlık hesabına borç kaydedilirken, bu hesaba alacak yazılır. Nakit akış riskinden korunmak için yapılan türev sözleşmelerinden ortaya çıkan farklar bu hesapta değil özkaynaklar grubunda “562 Türev Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesabına kaydedilir. Dönem sonlarında “690 Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı veya Zararı” hesabına aktarımında hesaba borç kaydedilir.

3.2.1.7 (562) Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları

TMS’lerdeki finansal araçların muhasebeleştirme esaslarına göre, türev ürünlerde ortaya çıkan değerlendirme artış veya azalışlarının sonuç hesaplarına kaydedilmeyip özkaynaklarda izlenecek tutarların izlendiği hesaptır. Nakit akış riskinden korunmak için yapılan türev sözleşmelerinden ortaya çıkan farklar ve finansal riskten korunma aracından kaynaklanan kazanç veya kayıpların etkin olduğu tespit edilen kısmı bu hesapta izlenir. Etkin olmayan kısmı ise doğrudan sonuç hesaplarında izlenir.

(562) Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları hesabının İşleyişi: Türev sözleşmelerinden ortaya çıkan ve sonuç hesaplarına kaydedilmeyen olumlu değerlendirme farkları bu hesabın alacağına, olumsuz değerlendirme farkları borcuna yazılır.

3.2.1.8 658 Türev Finansal Araç Zararları (-)

Yatırım faaliyetiyle ilgili türev araçların değerlendirme işlemlerinden ortaya çıkan zararları ve türev ürün sözleşmeleri işlemlerinin sonlandırılmasından ortaya çıkan zararlar bu hesapta izlenir.

658 Türev Finansal Araç Zararları (-) hesabının İşleyişi: Yatırım faaliyetiyle ilgili türev finansal araçların gerçeğe uygun değerinde azalış durumunda ilgili türev ürün varlık hesabına veya “307 Türev Finansal Borçlar” hesabına alacak kaydedilirken, bu hesaba borç yazılır. Finansman faaliyetiyle ilgili türev ürünlerin (finansal riskten korunma amaçlı türev ürünler) gerçeğe uygun değer azalışları bu hesaba değil “677 Finansman Faaliyetiyle ilgili Türev Finansal Araç Zararları” hesabına, nakit akış riskinden korunmak için yapılan türev sözleşmelerinden ortaya çıkan farklar ise özkaynaklar grubunda “562 Türev Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesabına kaydedilir. Dönem sonlarında “690 Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı veya Zararı” hesabına aktarımında hesaba alacak kaydedilir.

3.2.1.9 (687) Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Zararları

Finansal riskten korunma amaçlı yapılan finansman faaliyetiyle ilgili türev araçların değerlendirme işlemlerinden ortaya çıkan zararlar ve türev araç sözleşmeleri işlemlerinin sonlandırılmasından ortaya çıkan zararlar bu hesapta izlenir.

(687) Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Zararları hesabının İşleyişi: Finansman faaliyetiyle ilgili türev finansal araçların gerçeğe uygun değerinde azalış olması durumunda, ilgili türev araçlardan borçlar hesabına alacak kaydedilirken, bu hesaba borç yazılır. Nakit akış riskinden korunmak için yapılan türev sözleşmelerinden ortaya çıkan farklar bu hesapta değil özkaynaklar grubunda “562 Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesabına kaydedilir. Dönem sonlarında “690 Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı veya Zararı” hesabına aktarımında hesaba alacak kaydedilir.

3.2.2. Finansal Riskten Korunma Muhasebesi Uygulama Örnekleri

Bu bölümde finansal riskten korunma muhasebesi türleri ile ilgili uygulamalara yer verilmiştir.

A) Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunmaya Yönelik Uygulama Örneği

Madencilik alanında faaliyet gösteren A işletmesi maden arama faaliyetlerinde kullanılmak üzere, fonksiyonel para birimi dolar olan B işletmesinden 01.06.2017 tarihinde 600.000 Dolar değerindeki makineleri vadeli olarak satın almıştır. Vade tarihi 01.09.2017 dir.

A işletmesi kurların yükseleceğini tahmin etmekte ve kur riskine maruz kalmamak amacıyla makinenin teslim tarihi olan 01.09.2017 tarihinde ödeyeceği 600.000 Dolar için C işletmesi ile 1\$=2.50 TL kuru üzerinden bir futures sözleşmesi satın almıştır. A işletmesi tüm bu işlemler için 6.000 TL lik bir komisyon gideri ödemiştir.

Sözleşme süreci boyunca kurlar aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

01.06.2017: 2.50

15.07.2017: 2.75

01.09.2017: 3.00

1) Futures sözleşmesinin nazım hesaplara kaydedilmesi

Sözleşmenin TL cinsinden tutarı;

$600.000 \$ \times 2.50 \text{ TL} = 1.500.000 \text{ TL}$

-----01.06.2017-----	
930 Futures Sözleşmesinden Alacaklar	1.500.000
931 Futures Sözleşmesinden Borçlar	1.500.000

Yapılan bu kayıta geçerli olan spot kur esas alınmamıştır. Çünkü finansal riskten korunma işlemlerinde yapılan ilk muhasebeleştirme işlemleri maliyet bedeli üzerinden yapılmaktadır. A işletmesinin C işletmesi ile yapmış olduğu

futures sözleşmesinde kur 1\$ = 2.50 TL olarak belirlenmiştir. Bundan dolayı türev finansal varlıkların değeri hesaplanırken anlaşma tarihindeki spot kur oranı değil sözleşmede geçerli olan kur oranı kullanılmaktadır. (Yenilmez, 2015:60)

2) Futures sözleşmesi ile ilgili ödenen komisyonun kaydedilmesi

-----01.06.2017-----	
116 Türev Finansal Varlıklar	6000
102 Bankalar	6000

3) 15.07.2017 Tarihinde Futures sözleşmesinin kur değişimi nedeniyle gerçeğe uygun değer değişiminin muhasebeleştirilmesi:

$$600.000 \$ \times (2.50 \text{ TL}/\$ - 2.75 \text{ TL}/\$) = 150.000$$

-----15.07.2017-----	
116 Türev Finansal Varlıklar	150.000
677 Finansman Faal. İlgili Türev Finansal Araç Karları	150.000

Türev finansal araçların TMS kapsamında muhasebeleştirilmesinde, kur ve fiyat değişiminden dolayı ortaya çıkan değerleme farkları muhasebe kayıtlarına alınmaktadır. (Sabuncu, 2015) Bu dönemde piyasadaki kur oranı (1\$=2.75 TL) sözleşmede belirlenen kur oranından (1\$=2.50) daha fazla olduğu için işletmesinin aldığı makinelerin değeri 150.000 TL artacaktır. İşletme şuanda korunan kalem olan, vadeli olarak aldığı makinesinin değerini 150.000 TL korumuştur.

- 4) 01.09.2017 Tarihinde Futures sözleşmesinin kur değişimi nedeniyle gerçeğe uygun değer değişiminin muhasebeleştirilmesi:

$$600.000 \$ \times (2.75 \text{ TL}/\$ - 3.00 \text{ TL}/\$) = 150.000$$

-----01.09.2017-----

116 Türev Finansal Varlıklar	150.000
677 Finansman Faal. İlgili Türev Finansal Araç Karları	150.000

Bu dönemde piyasadaki kur oranı (1\$=3.00), 15.07.2017 Tarihindeki kur oranından (1\$=2.75) daha fazla olduğu için, A işletmesinin vadeli olarak almış olduğu makinesinin değeri 150.000 TL daha artacak ve toplamda bu makinenin değerindeki artış 300.000 TL olacaktır.

Bu Futures sözleşmesiyle ilgili vade sonunda yapılması gereken kayıtlar aşağıdadır.

Futures Sözleşme Bedeli :	1.500.000 TL
Kur Farkı	$600.000\$ \times (3.00-2.50)$ 300.000 TL
Futures Sözleşmesinin Piyasa Fiyatı	$600.000\$ \times 3.00$ 1.800.000 TL

A işletmesinin futures sözleşmesinde belirlenen fiyat ile (1 \$ =2.50 TL) 1.500.000 TL'ye aldığı makinelerin değeri artmış, makinelerin piyasa fiyatı 1.800.000 TL olmuştur. A işletmesi futures sözleşmesi satın almamış olsaydı, 1.500.000 TL'ye alabileceği malı 1.800.000 TL'ye alarak 300.000 TL kur zararına maruz kalacaktı. Fakat A işletmesi futures sözleşmesi satın aldığı için, 01.09.2017 tarihinde piyasa fiyatı 1.800.000 TL olan makineyi 1.500.000 TL'ye satın almıştır. A işletmesi bu durumda satın aldığı futures sözleşmesinden 300.000 TL kazanç sağlamıştır. Gerçekleştirilen bu işlemin sonucunda, A işletmesi taraf

olduğu futures sözleşmesi sayesinde vadeli olarak satın almış olduğu makinesini kur oranlarındaki artış riskinden korumuştur. Aynı zamanda da A işletmesi 300.000 TL lik bir kazanç elde etmiştir.

A işletmesinin Futures sözleşmesi satın alması neticesinde, riskten korunarak sağladığı bu kazanç aşağıdaki gibi dönem kar veya zararı hesabına aktarılarak dönem sonunda kapatılır.

5) Futures sözleşmesi ile ilgili kazancın kaydedilmesi:

-----01.12.2017-----

677 Finansman Faal. İlgili Türev Finansal Araç Karları 300.000

690 Sürdürülen Faaliyetler Dönem Karı / Zararı 300.000

İşletme C işletmesinden 6.000 TL komisyon karşılığında futures sözleşmesi satın alarak, 6.000 TL maliyet ile 300.000 TL lik korunma sağlamıştır. İşletme gelecekteki kur oranlarının yükseleceğini tahmin ettiği için riskten korunma amaçlı olarak futures sözleşmesi satın almıştır. C işletmesi ise gelecekteki kur oranların yükselmeyeceğini beklediği için komisyon karı elde etmek için futures sözleşmesi satmıştır. Vade sonunda kur oranları yükselmiştir C işletmesi sözleşme gereği A işletmesine 1\$= 2,50 TL den 600.000 \$ satmıştır. Bu işlem sonunda A işletmesi kur oranları yükseleceğinden ötürü maruz kalacağı 300.000 TL lik zararı C işletmesine transfer etmiştir.

6) Futures Sözleşmesinin nazım hesaplarda kapatılması

-----01.09.2017-----

931 Futures Sözleşmesinden Borçlar 1.500.000

930 Futures Sözleşmesinden Alacaklar 1.500.000

7) 01.09.2017 Tarihinde A işletmesinin vadeli olarak satın aldığı makinenin bedelini B işletmesine ödemesi.

-----01.09.2017-----	
253 Tesis, Makine ve Cihazlar	1.800.000
102 Bankalar	1.500.000
116 Türev Finansal Varlıklar	300.000

C İşletmesinden aldığı 1.800.000 TL ile A işletmesi makine bedelini B işletmesine ödemiştir. Bunun 300.000 TL lik kısmı kur farkından kaynaklı olduğu için 116 Türev Finansal Varlıklar hesabında gösterilmiştir.

A işletmesinin aldığı makinelerin piyasa değeri, 01.06.2017 tarihinde, 1.5000.000 TL (2.50×600.000) iken bu makinelerin piyasa değeri 01.09.2017 tarihinde 1.800.000 TL'ye yükselmiştir. Yani A işletmesinin aldığı makinelerin piyasa değeri 300.000 TL ($1.800.000-1.500.000$) artmıştır. A işletmesinin yaptığı futures sözleşmesinden elde ettiği kazanç da 300.000 TL'dir.

Yapılan bu futures işleminin etkinliğine baktığımızda, bu işlemin etkinliği %100'tir ($300.000/30.000 = \%100$) ve bu oran TMS 39 da yer alan finansal riskten korunma muhasebesi etkinlik oranı olan %80-%125 aralığında olduğundan dolayı etkin bir finansal riskten korunma işlemi gerçekleşmiştir.

Futures sözleşmesi ile ilgili bilgilerin aşağıdaki gibi olması durumunda yapılması gereken gerçeğe uygun değer riskinden korunmaya yönelik uygulama örneği aşağıdaki gibidir;

Futures Sözleşmesi ile ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir;

Futures Sözleşme Bedeli: 600.000 \$

Futures Sözleşme Kuru : 1\$ = 2,70

Sözleşme süreci boyunca kurlar aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

01.06.2017: 2.65

15.07.2017: 2.80

01.09.2017: 2.95

1) Futures sözleşmesinin nazım hesaplara kaydedilmesi

Sözleşmenin TL cinsinden tutarı;

$600.000 \$ \times 2.70 \text{ TL} = 1.620.000 \text{ TL}$

-----01.06.2017-----

930 Futures Sözleşmesinden Alacaklar	1.620.000
931 Futures Sözleşmesinden Borçlar	1.620.000

2) Futures sözleşmesi ile ilgili ödenen komisyonun kaydedilmesi

-----01.06.2017-----

116 Türev Finansal Varlıklar	6000
102 Bankalar	6000

3) 15.07.2017 Tarihinde Futures sözleşmesinin kur değişimi nedeniyle gerçeğe uygun değer değişiminin muhasebeleştirilmesi:

$600.000 \$ \times (2.70 \text{ TL}/\$ - 2.80 \text{ TL}/\$) = 150.000$

-----15.07.2017-----

116 Türev Finansal Varlıklar	60.000
677 Finansman Faal. İlgili Türev Finansal Araç Karları	60.000

Bu dönemde piyasadaki kur oranı (1\$=2.80 TL) sözleşmede belirlenen kur oranından (1\$=2.70) daha fazla olduğu için A işletmesinin aldığı makinelerin değeri 60.000 TL artacaktır. İşletme şuanda korunan kalem olan, vadeli olarak aldığı makinesinin değerini 60.000 TL korumuştur.

4) 01.09.2017 Tarihinde Futures sözleşmesinin kur değişimi nedeniyle gerçeğe uygun değer değişiminin muhasebeleştirilmesi:

$$600.000 \$ \times (2.80 \text{ TL}/\$ - 2.95 \text{ TL}/\$) = 90.000$$

-----01.09.2017-----	
116 Türev Finansal Varlıklar	90.000
677 Finansman Faal. İlgili Türev Finansal Araç Karları	90.000

Bu dönemde piyasadaki kur oranı (1\$=2.90), 15.07.2017 Tarihindeki kur oranından (1\$=2.80) daha fazla olduğu için, A işletmesinin vadeli olarak almış olduğu makinesinin değeri 90.000 TL daha artacak ve toplamda bu makinenin değerindeki artış 150.000 TL olacaktır.

Bu Futures sözleşmesiyle ilgili vade sonunda yapılması gereken kayıtlar aşağıdadır.

Futures Sözleşme Bedeli :		1.620.000 TL
Kur Farkı	$600.000\$ \times (2.95-2.70)$	150.000 TL
Futures Sözleşmesinin Piyasa Fiyatı	$600.000\$ \times 2.95$	1.770.000 TL

A işletmesinin futures sözleşmesinde belirlenen fiyat ile (1 \$ = 2.70 TL) 1.620.000 TL'ye aldığı makinelerin değeri artmış, makinelerin piyasa fiyatı 1.770.000 TL olmuştur. A işletmesi futures sözleşmesi satın almamış olsaydı,

1.620.000 TL'ye alabileceği malı 1.770.000 TL'ye alarak 150.000 TL kur zararına maruz kalacaktı. Fakat A işletmesi futures sözleşmesi satın aldığı için, 01.09.2017 tarihinde piyasa fiyatı 1.770.000 TL olan makineyi 1.620.000 TL'ye satın almıştır. A işletmesi bu durumda satın aldığı futures sözleşmesinden 150.000 TL kazanç sağlamıştır. Gerçekleştirilen bu işlemin sonucunda, A işletmesi taraf olduğu futures sözleşmesi sayesinde vadeli olarak satın almış olduğu makinesini kur oranlarındaki artış riskinden korumuştur. Aynı zamanda da A işletmesi 150.000 TL lik bir kazanç elde etmiştir.

A işletmesinin Futures sözleşmesi satın alması neticesinde, riskten korunarak sağladığı bu kazanç aşağıdaki gibi dönem kar veya zararı hesabına aktarılarak dönem sonunda kapatılır.

5) Futures sözleşmesi ile ilgili kazancın kaydedilmesi:

-----01.12.2017-----	
677 Finansman Faal. İlgili Türev Finansal Araç Karları	150.000
690 Sürdürülen Faaliyetler Dönem Karı / Zararı	150.000

İşletme C işletmesinden 6.000 TL komisyon karşılığında futures sözleşmesi satın alarak, 6.000 TL maliyet ile 180.000 TL lik korunma sağlamıştır. İşletme gelecekteki kur oranlarının yükseleceğini tahmin ettiği için riskten korunma amaçlı olarak futures sözleşmesi satın almıştır. C işletmesi ise gelecekteki kur oranların yükselmeyeceğini beklediği için komisyon karı elde etmek için futures sözleşmesi satmıştır. Vade sonunda kur oranları yükselmiştir C işletmesi sözleşme gereği A işletmesine 1\$= 2,70 TL den 600.000 \$ satmıştır. Bu işlem sonunda A işletmesi kur oranları yükseleceğinden ötürü maruz kalacağı 150.000 TL lik zararı C işletmesine transfer etmiştir.

6) Futures Sözleşmesinin nazım hesaplarda kapatılması

-----01.09.2017-----

931 Futures Sözleşmesinden Borçlar	1.620.000
930 Futures Sözleşmesinden Alacaklar	1.620.000

7) 01.09.2017 Tarihinde A işletmesinin vadeli olarak satın aldığı makinenin bedelini B işletmesine ödemesi.

-----01.09.2017-----

253 Tesis, Makine ve Cihazlar	1.770.000
102 Bankalar	1.620.000
116 Türev Finansal Varlıklar	150.000

C İşletmesinden aldığı 1.770.000 TL (600 000 \$) ile A işletmesi makine bedelini B işletmesine ödemiştir. Bunun 150.000 TL lik kısmı kur farkından kaynaklı olduğu için 116 Türev Finansal Varlıklar hesabında gösterilmiştir.

A işletmesinin aldığı makinelerin piyasa değeri, 01.06.2017 tarihinde, 1.590.000 TL (2.65×600.000) iken bu makinelerin piyasa değeri 01.09.2017 tarihinde 1.770.000 TL'ye yükselmiştir. Yani A işletmesinin aldığı makinelerin piyasa değeri 180.000 TL ($1.770.000-1.590.000$) artmıştır. A işletmesinin yaptığı futures sözleşmesinden elde ettiği kazanç da 150.000 TL'dir.

Yapılan bu futures işleminin etkinliğine baktığımızda, bu işlemin etkinliği %83'dur ($150.000/180.000 = \%83$) ve bu oran TMS 39 da yer alan finansal riskten korunma muhasebesi etkinlik oranı olan %80-%125 aralığında olduğundan dolayı etkin bir finansal riskten korunma işlemi gerçekleşmiştir.

B) Nakit Akış Riskinden Korunmaya Yönelik Uygulama

A Entegre Tavukçuluk A.Ş., yumurta ticareti ile uğraşmaktadır. Artan talep ihtiyacını karşılamak için yeni bir Kuluçka tesisi kurmak istemektedir. Kurmak istediği kuluçka tesisinde kullanmak üzere kuluçka makinesi almak istemektedir. Bu nedenle A işletmesi Fonksiyonel para birimi avro olan B işletmesi ile kuluçka makinesini almak için alım sözleşmesi imzalanmıştır. (Çına Bal, Öztürk, 2013: 131)

Sözleşme ile ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir;

Sözleşme Tarihi :	01.10.2017
Makinenin Teslim Tarihi:	31.12.2017
Sözleşme Tutarı	300.000 €

A işletmesi kurların yükseleceğini tahmin etmekte ve bu nedenle nakit akış riskinden korunmak amacıyla makinelerin teslim tarihinde ödemek üzere C işletmesinden 300.000 € için 1 € = 3.70 TL kur oranı üzerinden bir Futures sözleşmesi satın almaktadır. A işletmesi bu sözleşme için 10.000 TL komisyon gideri ödemiştir.

Sözleşme süresi boyunca piyasa kur oranları şu şekilde oluşmuştur.

01.10.2017	1 € 3.65 TL
15.11.2017	1 € 3.80 TL
31.12.2017	1 € 3.95 TL

Bu örnek ile ilgili olarak yapılması gereken kayıtlar aşağıdaki gibidir.

- 1) A işletmesiyle C işletmesinin Forward sözleşmesi yapması ve sözleşmenin nazım hesaplara bilgi olarak kaydedilmesi:

-----01.10.2017-----

930 Futures Sözleşmesinden Alacaklar	1.110.000
931 Futures Sözleşmesinden Borçlar	1.110.000

300.000 € × 3.70 TL = 1.110.000

- 1) A işletmesinin ödediği komisyonun kaydedilmesi

-----01.10.2017-----

116 Türev Finansal Varlıklar	10.000
102 Bankalar	10.000

Yayınlanan TDHP Taslağı'na göre işletmenin türev finansal araç sözleşmeleriyle ilgili ödemiş olduğu teminat, prim ve komisyonlar 116 Türev Finansal Varlıklar hesabında takip edilmektedir.

- 2) 15.11.2017 Tarihinde Futures sözleşmesinin kur değişimi nedeniyle gerçeğe uygun değer değişiminin muhasebeleştirilmesi:

300.000 € × (3.70 – 3.80 TL) = 150.000

-----15.11.2017-----

116 Türev Finansal Varlıklar	30.000
562 Türev Fns. Arç. Gerç. Uyg. Değ. Fark.	30.000

15.11.2017 Tarihindeki kur oranı (1€ = 3.80 TL) sözleşmede geçerli olan kur oranından (1€ = 3.70 TL) yüksek olduğu için A işletmesinin aldığı makinelerin piyasa değeri 30.000 TL yükselmiş bulunmaktadır. A işletmesi şuanda makinelerini kur oranı riskine karşı 30.000 riskten korumuş ve değerini 30.00 TL arttırmıştır. TMS 39 a göre bu kazanç sözleşme süresi boyunca özkaynaklarda takip edilecek ve nakit akış riskinden korunma işleminin sonlandırılması ile gelir tablosunda yeniden sınıflandırılacaktır.

3) 31.12.2017 Tarihinde Futures sözleşmesinin kur değişimi nedeniyle gerçeğe uygun değer değişiminin muhasebeleştirilmesi:

-----31.12.2017-----	
116 Türev Finansal Varlıklar	45.000
562 Türev Fns. Arç. Gerç. Uyg. Değ. Fark.	45.000
300.000 € × (3.95 – 3.80 TL) = 45.000	

31.12.2017 Tarihindeki kur oranı, (1€ = 3.95 TL) 15.11.2017 tarihindeki kur oranından (1€ = 3.80 TL) yüksek olduğu için A işletmesinin aldığı makinelerin piyasa değeri 45.000 TL yükselmiş bulunmaktadır. A işletmesi şuanda makinelerini kur oranı riskine karşı 45.000 TL daha riskten korumuş ve değerini 45.000 TL arttırmıştır. TMS 39 a göre bu kazanç da sözleşme süresi boyunca özkaynaklarda takip edilecek ve nakit akış riskinden korunma işleminin sonlandırılması ile gelir tablosunda yeniden sınıflandırılacaktır.

31.12.2017 Tarihinde A işletmesi ile C işletmesinin yapmış olduğu Futures sözleşmesinin sona ermesi:

Futures Sözleşme Bedeli :	1.110.000 TL
Kur Farkı :	$300.000 \times (3.95 - 3.70) = 75.000$ TL
Futures Sözleşmesinin Piyasa Fiyatı :	$300.000 \times 3.95 = 1.185.000$ TL

A işletmesinin sözleşmede belirlenen kur oranı (3.70 TL) ile 1.110.000 TL ye almış olduğu makinenin değerinde artış gerçekleşmiştir. Makinelerin piyasa fiyatı artık 1.185.000 TL olmuştur. A işletmesi C işletmesi ile Futures sözleşmesi yapmamış olsaydı 1.110.000 TL alabileceği makineleri, 75.000 TL kur farkına maruz kalarak 1.185.000 TL ye almak zorunda kalacaktı. Ancak A işletmesi Futures sözleşmesine taraf olduğu için 31.12.2017 tarihinde piyasa fiyatı 1.185.000 TL olan makineyi 1.110.000 TL ye satın almıştır. A işletmesi B işletmesine karşı vermiş olduğu yükümlülük taahhüdünü nakit akış riskine karşı 75.000 TL korumuş ve aynı zamanda 75.000 TL kar elde etmiştir.

Bu kazancın muhasebeleştirilmesi aşağıdaki gibi olmalıdır.

- 4) 31.12.2017 Tarihinde A işletmesinin daha önce B işletmesi ile alım sözleşmesi imzaladığı makinelerin bedelini ödemesi:

-----31.12.2017-----	
253 Tesis, Makine ve Cihazlar	1.185.000
102 Bankalar	1.110.000
116 Türev Finansal Varlıklar	75.000

İşletme C işletmesinden 10000 TL komisyon karşılığında futures sözleşmesi satın alarak, 10000 TL maliyet ile 75.000 TL lik korunma sağlamıştır. İşletme gelecekteki kur oranlarının yükseleceğini tahmin ettiği için riskten korunma amaçlı olarak futures sözleşmesi satın almıştır. C işletmesi ise gelecekteki kur oranların yükselmeyeceğini beklediği için komisyon karı elde etmek için futures sözleşmesi satmıştır. Vade sonunda kur oranları yükselmiştir C işletmesi sözleşme gereği A işletmesine 1€ = 3,95 TL den 300.000 € satmıştır. Bu işlem sonunda A işletmesi kur oranları yükseleceğinden ötürü maruz kalacağı 75.000 TL lik zararı C işletmesine transfer etmiştir. A işletmesi sonuç olarak makineyi almak için kendi hesaplarından 1.110.000 öderken, kur farkı zararından ötürü maruz kalacağı 75.000 TL yi de Futures sözleşmesindeki kazancını transfer ederek ödemiştir.

5) Nazım hesapların kapatılması:

-----31.12.2017-----	
931 Futures Sözleşmesinden Borçlar	1.110.000
930 Futures Sözleşmesinden Alacaklar	1.110.000

A işletmesinin aldığı makinelerin piyasa değeri, 01.10.2017 tarihinde, 1.095.000 TL (3.65×300.000) iken bu makinelerin piyasa değeri 31.12.2017 tarihinde 1.185.000 TL'ye yükselmiştir. Yani A işletmesinin aldığı makinelerin piyasa değeri 90.000 TL ($1.185.000-1.095.000$) artmıştır. A işletmesinin yaptığı futures sözleşmesinden elde ettiği kazanç da 75.000 TL'dir.. (Yenilmez, 2015: 64)

Yapılan bu futures işleminin etkinliğine baktığımızda, bu işlemin etkinliği %83'dir ($75.000/90.000 = \%83$) ve bu oran TMS 39 da yer alan finansal riskten korunma muhasebesi etkinlik oranı olan %80-%125 aralığındanda fazla olduğundan dolayı etkin bir finansal riskten korunma işlemi gerçekleşmiştir.

Yukarıdaki kayıtlarda da görüleceği üzere, Futures sözleşmesinden kaynaklanan ve özkaynaklarda raporlanan 562 Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları hesabı 75.000 TL alacak bakiyesi vermiştir. Alacak bakiyesi veren bu gerçeğe uygun değer farkının kapatılması ile ilgili olarak iki yöntem uygulanabilir. (Çıma Bal, Öztürk, 2013: 135)

1. Yöntem; Türev finansal varlık gerçeğe uygun değer farkının, alınan makinelerinin Değerinden Düşülmesi:

-----31.12.2017-----	
562 Türev Fns. Arç. Gerç. Uyg. Değ. Fark.	75.000
253 Tesis, Makine ve Cihazlar	75.000

2.Yöntem; Türev finansal varlık gerçek uygun değer farkının, alınan makinenin amortisman giderinden düşülmesi:

Kuluçka Makinelerinin Amortisman Tutarı =	1.185.000 TL x %20 = 237.000 TL
Değerleme Farkı =	-75.000 TL
Dönemin Amortisman Gideri =	162.000 TL

-----31.12.2017-----

562 Türev Fns. Arç. Gerç. Uyg. Değ. Fark	75.000
730 Genel Üretim Giderleri	162.000
257 Birikmiş Amortismanlar	237.000

C) Yurt Dışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım Riskinden Korunmaya Yönelik Uygulama örneği

Türkiyede faaliyet gösteren ve fonksiyonel para birimi TL olan A firması 01.01.2016 Tarihinde İngilterede faaliyet gösteren ve fonksiyonel para birimi Sterlin olan B işletmesini 200.000 Sterlin ödeyerek satın almıştır.

A işletmesi aynı gün İngilteredeki bu yatırımını döviz kuru riskinden koruyabilmek için C işletmesi ile 1 £ = 4.00 TL kur oranı üzerinden bir futures sözleşmesi imzalamıştır. Tüm bu işlemler için A işletmesi 20.000 TL lik bir komisyon ödemiştir.

Sözleşme ile ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme Tarihi:	01.01.2016
Sözleşme Bitiş (Vade) Tarihi:	30.01.2017
Sözleşme Tutarı:	200.000 £
Sözleşme Kuru:	1 £ = 4.00 TL

Sözleşme süresi boyunca kur oranları aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir:

01.01 2016:	1 £ = 4.00 TL
30.06 2016:	1 £ = 4.50 TL

30.01.2017: 1 £ = 5.00 TL

Bu örnek ile ilgili olarak gereken kayıtlar aşağıda belirtilmiştir:

- 1) A işletmesiyle C işletmesinin Forward sözleşmesi yapması ve sözleşmenin nazım hesaplara bilgi olarak kaydedilmesi:

-----01.01.2016-----	
930 Futures Sözleşmesinden Alacaklar	800.000
931 Futures Sözleşmesinden Borçlar	800.000
200.000 £ × 4.00 TL = 800.000	

Bu kayıta sözleşme tarihindeki kur oranı esas alınmamıştır. Sözleşmede yazılı Kur oranı esas alınmıştır. Çünkü Türev Finansal Varlıkların değeri hesaplanırken anlaşma tarihindeki kur oranı geçerli olmamakta, sözleşmede yazılı olan kur oranı geçerli olmaktadır. (Yenilmez, 2015)

- 2) A işletmesinin ödediği komisyonun kaydedilmesi

-----01.01.2016-----	
227 Türev Finansal Varlıklar	20.000
102 Bankalar	20.000

Yayınlanan TDHP Taslağı'na göre işletmenin türev finansal araç sözleşmeleriyle ilgili ödemiş olduğu teminat, prim ve komisyonlar 116 Türev Finansal Varlıklar hesabında takip edilmektedir.

- 3) 01.01.2016 tarihinde A işletmesinin, B işletmesini satın alması

$$200.000 \text{ £} \times 4.00 = 800.000$$

-----01.01.2016-----	
××× Yatırımlar	800.000
102 Bankalar	800.000
-----/------	

Bu muhasebeleştirme kaydı yapılırken, yurtdışındaki yatırımın değeri, futures sözleşmesindeki yazılı olan kur oranına göre değil yatırımın satın alındığı tarihteki geçerli olan kur oranıyla hesaplanmalıdır. (Yenilmez, 2015)

4) 30.06.2016 tarihinde Futures sözleşmesinin kur değişimi nedeniyle gerçeğe uygun değer değişiminin muhasebeleştirilmesi:

-----30.06.2016-----	
227 Türev Finansal Varlıklar	100.000
562 Türev Fns. Arç. Gerç. Uyg. Değ. Fark.	100.000
200.000 £ × (4.00 – 4.50 TL) = 100.000	

30.06.2016 Tarihindeki kur oranı (1£ = 4.50 TL) sözleşmede geçerli olan kur oranından (1£ = 4.00 TL) yüksek olduğu için A işletmesinin yurt dışında bulunan yatırımının piyasa değeri 100.000 TL yükselmiş bulunmaktadır. A işletmesi şuan da yatırımını kur oranı riskine karşı 100.000 TL riskten korumuş ve değerini 100.00 TL arttırmıştır. TMS 39 a göre bu kazanç yurt dışındaki yatırımın elden çıkartılmasına kadar özkaynaklarda takip edilecek ve yatırımın elden çıkartılmasından sonra gelir tablosunda yeniden sınıflandırılacaktır.

5) 30.01.2017 Tarihinde Futures sözleşmesinin kur değişimi nedeniyle gerçeğe uygun değer değişiminin muhasebeleştirilmesi:

-----30.01.2017-----

227 Türev Finansal Varlıklar	100.000
562 Türev Fns. Arç. Gerç. Uyg. Değ. Fark.	100.000

$200.000 \text{ £} \times (5.00 - 4.30 \text{ TL}) = 100.000$

30.01.2017 Tarihindeki kur oranı, (1£ = 5.00 TL) 30.01.2017 tarihindeki kur oranından (1£ = 4.30 TL) yüksek olduğu için A işletmesinin İngilterede yaptığı yatırımın piyasa değeri 100.000 TL daha yükselmiş bulunmaktadır. A işletmesi şuanda yatırımını kur oranı riskine karşı 100.000 TL daha riskten korumuş ve değerini 100.000 TL arttırmıştır. TMS 39 a göre bu kazanç yurt dışındaki yatırımın elden çıkartılmasına kadar özkaynaklarda takip edilecek ve yatırımın elden çıkartılmasından sonra gelir tablosunda yeniden sınıflandırılacaktır.

30.01.2017 Tarihinde A işletmesi ile C işletmesinin yapmış olduğu Futures sözleşmesinin sona ermesi:

Futures Sözleşme Bedeli :	800.000 TL
Kur Farkı :	$200.000 \text{ £} \times (5.00 - 4.00) = 200.000 \text{ TL}$
Futures Sözleşmesinin Piyasa Fiyatı :	$200.000 \text{ £} \times 5.00 = 1 000.000 \text{ TL}$

A işletmesinin sözleşmede belirlenen kur oranı (4.00 TL) ile 800.000 TL ye almış olduğu yatırımının değerinde artış gerçekleşmiştir. Yatırımın piyasa fiyatı artık 1 000.000 TL olmuştur. A işletmesi C işletmesi ile Futures sözleşmesi yapmamış olsaydı 800.000 TL alabileceği makineleri, 200.00 TL kur farkına maruz kalarak 1 000.000 TL ye almak zorunda kalacaktı. Ancak A işletmesi Futures sözleşmesine taraf olduğu için 31.01.2017 tarihinde piyasa fiyatı 1000000 TL olan işletmeyi 800.000 TL ye satın almıştır. A işletmesi İngilterede yapmış olduğu yatırımını Yurt Dışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım Riskinden 200.000 TL korumuş ve aynı zamanda 200.000 TL kar elde etmiştir. Yurt Dışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım Riskinden korunma işlemlerinde elde

edilen kazançın muhasebeleştirildiği hesap, yatırımın elde çıkartılmasından sonra gelir tablosuna aktarılıp kapatıldığından dolayı bu kazancın muhasebe kaydına yatırımın elden çıkartılması ile ilgili kaydın yapılmasından sonra yer verilecektir.

A İşletmesi C işletmesinden 20000 TL komisyon karşılığında futures sözleşmesi satın alarak, 20000 TL maliyet ile 200.000 TL lik korunma sağlamıştır. İşletme gelecekteki kur oranlarının yükseleceğini tahmin ettiği için riskten korunma amaçlı olarak futures sözleşmesi satın almıştır. C işletmesi ise gelecekteki kur oranların yükselmeyeceğini beklediği için komisyon karı elde etmek için futures sözleşmesi satmıştır. Vade sonunda kur oranları yükselmiştir C işletmesi sözleşme gereği A işletmesine $1\text{£} = 4,00\text{ TL}$ den 200.000 £ satmıştır. Bu işlem sonunda A işletmesi kur oranları yükseleceğinden ötürü maruz kalacağı 200.000 TL lik zararı C işletmesine transfer etmiştir.

A işletmesinin aldığı yurt dışında bulunan yatırımının piyasa değeri, 01.01.2016 tarihinde, 800.000 TL ($4,00 \times 200.000$) iken bu yatırımın piyasa değeri 31.01.2017 tarihinde 1.000.000 TL'ye yükselmiştir. Yani A işletmesinin aldığı yatırımının piyasa değeri 200.000 TL ($1.000.000-800.000$) artmıştır. A işletmesinin yaptığı futures sözleşmesinden elde ettiği kazanç da 200.000 TL'dir. Sözleşmede geçerli olan kur oranı vade başındaki kur oranından daha düşük olmadığı için işletmenin elde ettiği etkin olmayan kazanç olmamaktadır.

Yapılan bu futures işleminin etkinliğine baktığımızda, bu işlemin etkinliği %100'dir ($200.000/200.000 = \%100$) ve bu oran TMS 39 da yer alan finansal riskten korunma muhasebesi etkinlik oranı olan %80-%125 aralığında olduğundan dolayı etkin bir finansal riskten korunma işlemi gerçekleşmiştir.

6) Futures sözleşmesinin nazım hesaplarda kapatılması:

-----30.01.2017-----	
931 Futures Sözleşmesinden Borçlar	800.000
930 Futures Sözleşmesinden Alacaklar	800.00

Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım riskinden korunma ile ilgili olarak ortaya çıkan, etkin olduğu tespit edilen değerlendirme farkları yurtdışındaki yatırımın elden çıkartılmasına kadar bilançoda takip edilecek, yatırım elden çıkartıldığı zaman bu değerlendirme farkları yatırımın maliyetinden düşülerek bu hesabın kapatılması gerekir. (Öztürk, 2003)

TMS 39 a göre yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım riskinden koruma işlemleri sonucunda ortaya çıkan ve etkin olduğu tespit edilen kazanç veya kayıplar özkaynaklar da (diğer kapsamlı gelir içerisinde) muhasebeleştirilmektedir. Yurtdışındaki yatırımın elden çıkartılması sırasında ise özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş olan etkin kazançlar yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak özkaynaklardan çıkartılarak gelir tablosunda yeniden sınıflandırılır.

7) A işletmesi 28.02. 2017 Tarihinde, piyasa fiyatı 1 000.000 TL olan B işletmesini 1 200.000 TL ye elden çıkarmıştır.

B işletmesinin satış sonrasında ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Yatırımın İşletme kayıtlarındaki değeri :	1 200.000
İşletmenin Satış Tutarı:	1 400.000
Satışdan Elde Edilen Kar:	200.000
Net Satış Karı:	200.000

Burada, futures sözleşmesinden dolayı veya yatırımın değerlemesinden dolayı olumsuz bir fark olmadığı için net satış karı burda direk olarak yatırımın elden çıkartılmasından elde edilen kardır. Eğer korunan kalemden veya koruyan araçtan kaynaklı olumsuz bir fark olsaydı yatırımın satış karında düşülecektir ve net satış karı daha sonraki kısım olacaktır.

-----28.02.2017-----

102 Banka	1 200.000
xxx Yapılan Yatırımlar	1 000.000
xxx Yatırım Satış Karı	200.000

Futures sözleşmesi ile ilgili kazancın gelir tablosu hesaplarına aktarılması

-----28.02.2017-----

562 Türev Fns. Arç. Gerç. Uyg. Değ. Fark. 200.000

648 Türev Finansal Araç Karları 200.000

SONUÇ

Piyasaların küreselleşmesi ile birlikte çeşitli piyasalarda faaliyet gösteren işletmeler çeşitli risklerle karşılaşmaktadırlar ve bu risklere maruz kalmaları neticesinde ciddi zararlara uğrayabilmektedirler. 1970 lerde Bretton Woods sistemin çökmesi ve dalgalı kur sisteminin ortaya çıkmasıyla birlikte ülke paralarının kur oranları serbest piyasa ortamında birbirleri karşısında dalgalanmaya bırakılmıştır. Bu süreç neticesinde de yatırımcıların ve özellikle uluslararası piyasalarda faaliyet gösteren işletmelerin riskleri artmış ve piyasalar öncesine göre daha fazla dalgalı ve riskli bir hal almıştır. Bretton Woods sisteminin çökmesi beraberinde kur riskini getirmiş en çok bu risk çeşidini arttırmıştır ama küreselleşen piyasalarda başka finansal risklerin ortaya çıkmasında sebep olmuştur.

Risk bir çeşit belirsizliktir ve bu belirsizliğin neticesinde ortaya çıkabilecek olumsuz bir durumdur. Risk her faaliyetin içinde olabilen bireyleri ve işletmeleri olumsuz yönde etkileyebilen, çevreleyebilen ve yakından ilgilendiren yapısına göre gerek iç gerek dış bir unsurdur. Risk, onu kontrol edebilme açısından ikiye ayrılmaktadır. Sistemik riskler, işletmenin de bir parçası olduğu işletmeyi çevreleyen yasal, sosyal ve faktörlerin değişmesiyle meydana gelen finans piyasalarını, etkileyen risk türüdür. Sistemik risk bütün risklerin toplamıdır ve işletmenin kendisinden ziyade bütünüyle dış nedenlerden dolayı meydana gelmektedir. İşletmenin kontrol edemediği bir risk çeşididir. Sistemik Olmayan Riskler ise işletmenin kontrol edebileceği risk çeşididir. Sistemik olmayan risk işletmeye özgü, işletmeye has işletmenin kontrol altına alabileceği sektörden ve işletmeden kaynaklanan risklerdir.

Finansal riskten korunma muhasebesi açısından en önemli riskler finansal risklerdir. Finansal riskler; likidite Riski, kredi riski, döviz kuru riski, faiz oranı riski ve endeks riskidir. **Likidite riski;** işletmeye giren para miktarı ve çıkan para miktarı arasındaki dengenin taşıdığı belirsizliktir. **Kredi riski;** bir işletmenin kendisine borçlu olan ya da anlaşma yapan bir muhatabın, yükümlülüklerini yerine getirememesi ihtimalinin oluştuğunda ortaya çıkan bir risk türüdür **Döviz kuru riski;** çeşitli sebeplerden dolayı piyasaların dalgalanması sonucunda,

ülke ulusal parasının döviz karşısında değerinin düşmesi ve döviz cinsinden gelir gider dengesinin bozulması riskidir. **Faiz oranı riski**; piyasa koşullarında faiz oranlarındaki dalgalanmalar neticesinde işletmenin faizli işlemlerinde beklenilmeyen bir zararın gerçekleşebilmesi riskidir. **Endeks Riski**; çeşitli borsalarda işlem gören hisse senedi fiyatlarının çeşitli piyasa hareketlerinden dolayı olumsuz yönde etkilenecek ilgili işletmeler ve piyasa katılımcıları açısından olumsuz bir durum meydana getirmesidir.

Bir risk ile karşılaşıldığında karşılaşılan riskin tam olarak nasıl bir risk olduğunun anlaşılması etkin bir finansal risk yönetimi ile sağlanabilmektedir. Finansal risk yönetiminde riskten korunma işlemleri çok önemli bir yer tutmaktadır. Finansal riskten korunma işletmelerin piyasalarda karşılaşılabilecekleri muhtemel finansal zararların azaltılabilmesi için yaptıkları işlemlerdir. Bu işlemlerle bir takım finansal araçlar kullanılarak riske karşı uygun pozisyon alınmakta ve riskin transfer edilmesi sağlanmaktadır. Kullanılan bu araçların başında Futures, Opsiyon, Forward ve Swap gelmektedir. Futures; nitelikleri ve miktarları önceden belirlenmiş, bir malın ya da finansal varlığın gelecekteki bir tarihte alım veya satımlarının kararlaştırılıp, alıcı ve satıcı arasında yasal olarak hükme bağlandığı hukuki sözleşmelerdir. Opsiyon; belli bir vadeye kadar sözleşmeye dayanak varlık oluşturan belli miktardaki bir malı, finansal ürünü, sermaye piyasası aracını veya ekonomik gösteregeyi belli bir kullanım fiyatından alma ya da satma hakkını, belli bir prim karşılığında opsiyon sözleşmesini satın alan kişiye veren ancak zorunlu tutmayan, buna karşın opsiyon sözleşmesinin satıcısını, sözleşmeyi alan kişi tarafından talep edilmesi halinde satmaya ya da satın almaya zorunlu tutan sözleşmelerdir. Forward sözleşmeleri, satıcının veya alıcının belli bir ürünü ileri bir tarihte, daha önceden anlaşılan bir fiyat üzerinden alıcıya teslim etmesini veya satıcıdan teslim almasını öngören sözleşmelerdir. Sözleşmenin şartları (fiyat, miktar, kalite, vade ve yer) alıcı ile satıcı tarafından karşılıklı olarak belirlenmektedir. Swap sözleşmeleri ise iki tarafın belli bir vade aralığındaki ödemelerini, değiştirmek istemeleri neticesinde yapmış oldukları sözleşmelerdir. Swap sözleşmelerinde borçlar karşılıklı olarak değiştirilmektedir.

Finansal riskten korunma muhasebesi; finansal riskten korunma konusu kalem ile finansal riskten koruyan finansal aracın arasında riskten korunma amaçlı bir ilişkinin bulunması durumunda korunan kaleme ve koruyan araca ilişkin kazanç ve kayıpların muhasebeleştirilmesidir. Finansal riskten korunma muhasebesindeki temel amaç koruma aracından kaynaklanan kazançla korunan kaleme meydana gelebilecek riskleri bertaraf etmek ve işlemleri muhasebe kayıtlarında göstererek finansal tablolarda dengelemektir. Finansal riskten korunma muhasebesinin gerçekleşebilmesi için bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunlar;

- a) Finansal riskten korunma işlemleri ile ilgili olarak işletmenin risk yönetimi hedef ve stratejisinin resmi bir tanımının bulunması ve bunların resmi bir belgeye dayanması gerekmektedir.
- b) Finansal riskten korunma işleminin, oldukça etkin olması ve bu etkinliğin %80-%125 aralığında olması gerekir.
- c) Nakit akış riskinden korunma işlemleri uygulanan risklerin gerçekleşme ihtimallerinin yüksek olması ve kâr ya da zararı etkileyebilecek nitelikte olması gerekir.
- d) Finansal riskten korunma işleminin etkinliği güvenilir bir şekilde ölçülebilmelidir.
- e) Finansal riskten korunma işlemlerinin sürekli olarak etkin olacak şekilde tespit edilmesi gerekir.

Korunulan risk çeşitlerine ve korunulan kaleme göre riskten korunma işlemleri değişmektedir. Bir risk için uygulanan finansal riskten korunma işlemi diğer bir risk için uygulandığında uygun olmayabilir ya da korunma konusu bir kalem için uygulanan bir finansal riskten korunma işlemi diğer bir kalem için uygun olmayabilir. Uygulanan riskten korunma işlemleri için daha iyi sonuç alabilmek için oluşturulmuş üç finansal riskten korunma ilişkisi bulunmaktadır. Bunlar; Gerçeğe uygun değer riskinden koruma; muhasebeleştirilmiş bir varlık

veya borcun ya da muhasebeleştirilmemiş bir kesin taahhüdün veya bu tür bir varlık, borç ya da taahhüdün gerçeğe uygun değerinde meydana gelebilecek ve kâr veya zararı etkileyebilecek riskler için uygulanan bir finansal riskten korunma işlemidir. Nakit akış riskinden korunma; muhasebeleştirilmemiş bir varlık veya borca ya da gerçekleşme ihtimali yüksek tahmin bir işleme karşı oluşabilecek riskler için uygulanan bir finansal riskten korunma işlemidir. Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım riskinden korunma ise yurtdışında bulunan net yatırıma ve bu yatırıma ilişkin bulunan para kalemlerine karşı oluşabilecek daha çok nakit akış riskinden korunma işlemlerindeki karşılaşılan durumlara ve risklere karşı uygulanan bir finansal riskten korunma işlemidir.

Yapmış olduğumuz çalışma neticesinde; incelemiş olduğumuz bu konudaki yapılmış daha önceki çalışmalarda ve görüşmüş olduğumuz bazı riskten korunma işlemi yapan işletmelerde riskten korunma muhasebesinin farklı şekillerde uygulandığı görülmüştür. İşletmeden işletmeye farklı yöntemler ve hesaplarla muhasebeleştirilen ve takip edilen riskten korunma muhasebesi uygulamalarının standartlaşması önem arz etmektedir. Bütün işletmelerde karın veya zararın doğru bir şekilde gösterildiği ve işletmelerde uygulanan riskten korunma muhasebesi uygulamalarında ortak bir standartlaşmanın sağlanması riskten korunma muhasebesi uygulamalarının etkinliği açısından son derece önemlidir. Yayınlanan TDHP taslağındaki bilgilerden ve TMS/TFRS daki yer alan bilgilerden hareketle bir riskten korunma muhasebesi standardizasyonu ve disiplini oluşturarak çok başlı uygulamaların sonlandırılması çalışmamızın ana yaklaşımını oluşturmaktadır. Genelde daha çok soyut kalan ve işletmenin finansal tablolarına yansıtılmayan riskten korunma işlemlerinin muhasebeleştirilmesi işletmenin hali hazırda bir riskten korunma veri tabanına ve risk yönetim bilgi sistemine sahip olmasını sağlayacaktır. Riskten korunma muhasebesi kayıtlarının işletmeye sağlayacağı risk yönetim bilgi sistemi ise çalışmamızın bir diğer ana yaklaşımını oluşturmaktadır. Risk yönetim bilgi sistemi ile işletme önceki dönemlerdeki riskten korunma faaliyetlerini değerlendirerek geleceğe yönelik etkili risk yönetim stratejileri oluşturma imkanını elde etmektedir.

KAYNAKÇA

Akçay M.Bariş. Bolgün E. 2003. Risk Yönetimi. Scala Yayıncılık.

Akdemir, A. Likitide Riski. Marmara Üniversitesi.

ALOĞLU Z. Tunç. Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerindeki Etkileri, TCMB

Campbell, John L. The Fair Value of Cash Flow Hedges, Future Profitability And Stock Returns, The University of Arizona. 2017 S.25

Güven, S. 2012. Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

ÖNORTAÇ M. Nuri. 2006. Finansal Risk Yönetimi “Hedging” , T.C. Yeditepe Üniversitesi Yayınları

Parlakkaya R. 2003. Finansal Türev Ürünler İle Mali Risk Yönetimi Ve Muhasebe Uygulamaları. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım

Ramirez, Juan. Accounting For Derivatives: Advanced Hedging Under IFRS, John&Wiley Sons Inc. USA, 2007.

Sözbilir, H. Yenigün, T. 2003. Muhasebeye giriş. Afyonkarahisar. Afyon Kocatepe Üniversitesi

Türkiye Bankalar Birliği. 1999. Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin Temel İlkeler.

Akça, E. 2010. Sigorta Acentalarında Yönetim Ve Organizasyon Sorunsallarının Belirlenmesi Üzerine Eskişehir Sigorta Acentalarında Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Başbılcı, O. 2006. Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Türev Araçların Muhasebeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Bursa. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bozkurt, 2006: Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesinin 32 ve 39 Nolu Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.

Ceyhan, C. 2013. Türev Ürünler Ve Riskten Korunma. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. İstanbul Okan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğanoğlu, B. 2014, Finansal Riskten Korunma Muhasebesi Ve Türkiye Uygulamalarının Tespiti. Yüksek Lisans Tezi. Ankara. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fırat, G. 2008 Türk Bankacılık Sisteminde Aktif Pasif Yönetimi Ve Piyasa Riski. Yüksek Lisans Tezi. Edirne. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kuş, Aysel. (2010) Türev Ürünlerin Bankalar ve İşletmeler Açısından Muhasebeleştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Küçükkaya, H. 2011. Finansal Krizler Ve Finansal Risk Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi. Aydın. Adnan Menderes Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sabuncu, B. 2015. Riskten Korunma Amaçlı Türev Araçların TMS/IFRS Kapsamında Muhasebeleştirilmesi Ve Uygulanması. Yüksek Lisans Tezi. Denizli. Pamukkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türel, A. 2008 Riskten Korunma Muhasebesi ve Finansal Tablolarda Gösterilmesi. Doktora Tezi. İstanbul. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türegün NİDA, (2010) Fair Value Accounting Under Us Gaap And Ifrs, And Its Comparison To Historical Cost Accounting With Cases From ISE, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Uzun, E. 2004. Türkiyedeki Uygulamalar, 39 Numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı Ve Avrupa Merkez Bankası Uygulamaları Çerçevesinde Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi Ve Finansal Tablolara Yansıtılması. Ankara. Uzmanlık Yeterlilik Tezi. TCMB Muhasebe Genel Müdürlüğü.

Yalçın, C.Ç. 2015. Türk Bankacılık Sektöründe Türev Ürünler Ve Türev Ürünlerin Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı.

Yenilmez, B. 2015. Finansal Risklerden Korunma Muhasebesi Ve Finansal Tablolarda Raporlanması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Adıgüzel H. Altıok Yılmaz A. Eylül-Ekim 2015, Türev Ürünlerin Finansal Riskten Korunma Aracı Olarak Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında Muhasebeleştirilmesi, Mali Çözüm Dergisi S.15

Çına Bal, E., Öztürk, V. 2013 Türkiye Muhasebe Standardı TMS - 39 “Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçüm” Kapsamında Türev Ürünlerin Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlı Kullanımı: Forward Örneği. İşletme Araştırmaları Dergisi.

İşleyen, İ. Şadi. 2011. Döviz Kuru Riskini Azaltmanın En Etkili Yolu Forward İşlemleri. Mali Çözüm Dergisi

Öztürk, V. 2013. Yurtdışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım Riskinden Korunma İşleminin Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi. İşletme Araştırmaları Dergisi.

Pamukçu, A. 2011. Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi Ve Finansal Tablolara Etkisi. Mali Çözüm Dergisi. 84

Rashty J. O'Shaughness, J. Foreign Currency Forward Contracts and Cash Flow Hedging, The Cpa Journal, March 2012 S. 23

Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP) Tanıtım Kitapçığı - Opsiyon Sözleşmeleri, Ekim 2014, Borsa İstanbul S.3

VİOP Hakkında Sıkça Sorulan Sorular, ARALIK 2015, Borsa İstanbul, S.11

5 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği. 2012. T.C. Maliye Bakanlığı.

282 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği. 2012. T.C. Maliye Bakanlığı.

TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleşirme ve Ölçme.

TMSK, 2014. No:2 Tekdüzen Hesap Planı Uygulama Genel Tebliği

TFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamalar

Endeks nedir? Hisse ve Borsa Endeksleri www.endeksnedir.com 15:30
29:12:2016

Hedging Corporate Cash Flow Risk. www.anderson.ucla.edu. 20:30 25.07.2017

Risk Nedir? Türleri Nelerdir?, www.bireyselemeklilikbes.com.tr. 16:55
29.12.2016

Risk Nedir? www.türkçebilgi.com. risk nedir? 15:54 18/09/2016

Türev Ürünleri Ve Vergilendirilmesi, www.omerkalın.com.tr. 21:20 25.05.2017

Türev Finansal Araçlar Ve Vergilendirilmesi. www.meritymm.com/wp-content/uploads/2013/05/turevvergilendirme.pdf. 20:00 25.07.2017

Risk Yönetimi. www.sabancı.com. 22:56, 22/09/2016

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI :Sinan MERİÇ

DOĞUM YERİ VE
TARİHİ :Afyonkarahisar, 15.08.1990

MEDENİ HALİ :Bekar

E-MAIL :sinanmeric34@gmail.com

ADRES (EV) :İncilli Mah. Adaçal Sok. No: 05 Daire : 03 Emirdağ/Afyon

ADRES (İŞ) : -

TELEFON : -

(EV/CEP) : 0530 177 30 34

(İŞ) : -

EĞİTİM DURUMU

2015 - : Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

2007 – 2013 : Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümü

2004 – 2007 : Emirdağ METEM Lisesi

YABANCI DİL : -

İŞ : -